Moteris

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1972
4
liepa
rugpiūtis

TURINYS

S. Vilkauja	Sadutės Legenda	2
M. Slavėnienė	Laikas; Geranija (eil.)	4
P. Gaučys	Moters vaidmuo istorijoje	5
D. Petrutytė	Vaiko auklėjimas šeimoje	8
M. J. Saulaitytė	Sustingus; Saulėtekis (eil.)	9
V. Anysienė	Moniuszko	10
—.—	Iš "Mildos" kantatos — Raudos	12
S. V.	Dovanos	14
A. Giedrius	Ak, Margarita	15
• Knygos	Pr. Naujokaitis — M. J. Saulaitytė — 'Viena Saulė Danguje"	19
	Ave Saudargienė — Į pietus nuo pusiaujo	20
• Moterys pasaulyje		22
• Organizacinė veikla		25
• Gyvenamoji aplinka	Veda A. Yčienė	26
• Šeimininkių kampelis	Veda L. Murauskienė	27

ILIUSTRACIJOS

S. Valiuvienė	Sadutė	2
J. Daniliauskienė	Karpiniai	4
S. Kvietienė	Kolažai	7
M. Ladigaitė	Iliustracija	8
Degas	Dainininkė	10
T. Goreckis	Aklasis ir vaikas	11
J. Paukštienė	Rūpintojėliai	13
J. Balčikonis	Susimąstymas (gobelenas)	15
R. Arbaitė	Sodo fantazija	17
Seurat	Laivai	20

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1972 m. Nr. 4 (88)

REDAKCINĖ KOLEGIJA

NORA KULPAVIČIENĖ
redaktorė

ZUZANA DAUGVAINIENĖ
kalbos taisytoja

ZITA DIDŽBALIENĖ
korektorė

skyrius veda

A. YČIENĖ, I. KAIRIENĖ, E. KRIKŠČIŪNIENĖ, L. MURAUSKIENĖ

BRONĖ PABEDINSKIENĖ
administratorė

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto 4, Ont. Kanada. Spaudė "Žiburių" spaudos bendrovė, Toronto, Ontario. Prenumerata metams $5.00; garbės prenumerata $10.00.

Viršelis — aukštaitiškas audinys.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1972 m. Nr. 4 (88) Printed by "The Lights" Printing and Publishing Co. Limited in Toronto.

moteris

1972 Nr. 4 (88)

LIETUVIŠKAS JAUNIMAS TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTĖS IR JAUNIMO KONGRESO DALYVIAI

SADUTĖS LEGENDA

S. VILKAUJA

S. VALIUVIENĖ SADUTĖ

Prieš IV-ją tautinių šokių šventę, kuri įvyko š. m. liepos mėn. Čikagoje, ne vienas iš mūsų spėliojo, kokie šokiai bus šokami, kas juos sukūrė, atrado ar stilizavo ir t. t. Todėl aš norėčiau pasidalinti savo prisiminimais su "Moters" skaitytojomis apie Sadutę, kurios "krikštynose" man teko dalyvauti.

Sadutės šokis, nors dar savo amžiumi yra gana jaunas, tačiau labai paplitęs, visų šokamas ir visiems patinka. Bene daugiausia apie šį mergaičių šokį buvo ir straipsnių prirašyta spaudoje, nes daugelis tikrai nežino iš kur tas šokis yra kilęs ir kokia jo sukūrimo priežastis. Kaikurie rašiusiųjų tik spėliojo, o dar blogiau, kad buvo ir tokių, kurie pradėjo apie tą šokį kurti net ištisas legendas. Sadutei yra priskiriamos vestuvinės apeigos, senosios lietuvių religijos liekanos ir kt. Sadutės šokis nėra vestuvinis ir nėra religinės kilmės. Mūsų senose vestuvinėse apeigose visai nėra jaunosios atsisveikinimo mergvakaryje (arba pintuvėse) šokio. Todėl ir Sadutė negali juo būti, nes šokis yra sukurtas Biržų valstybinės gimnazijos mokytojos Elenos Šlekienės tik 1938-39 mokslo metais mokinių varžyboms. Tad Sadutės niekas negalėjo senovėje šokti, nes jos dar visai nebuvo. Sadutė nėra liekana kokių nors mūsų protėvių pagoniško tikėjimo, bet yra visai naujai sukurtas pramoginis šokis. Muziką šokiui sukūrė Biržų gimnazijos mokyt. J. Linkevičius, kuris yra žuvęs karo metu. Pati mokytoja El. Šlekienė tebėra gyva ir gyvena senuose Biržuose iš savo kuklios pensijos. Ji dar ir dabar nenuleidžia rankų, bet turi šokėjų — pensininkių būrelį, su kuriuo dirba jau 9 metai ir kartais pasirodo šventėse. Ameikoje, o ypač Čikagoje, gyvena net kelios pirmosios Sadutės šokėjos, buvusios gimnazijos mokinės, ir net keli mokiniai, kurie grojo gimnazijos orkestre.

Mūsų vestuvinėse apeigose yra marčios šokis, bet gaila, kad jo niekad neteko matyti šokant. Po vestuvių visi sustoja ratu, laikydami rankose degančias balanas seniau, o vėliau — degančias žvakes. Tad jaunoji rato viduryje pašoka su kiekvienu gimine iš savo vyro pusės. Tokiu būdu ji yra priimama į vyro giminę.

Sadutės sukūrimo istorija gana trumpa. 1937 m. baigiau Vytauto D. universitetą ir buvau paskirta mokytoja į Biržų valstybinę gimnaziją. Biržuose niekad nebuvau buvusi ir todėl norėjau pamatyti tas vietas, kur švedai, perplaukę Baltijos jūrą, kariavo su lietuviais ir išgriovė garsią Radvilų pilį.

1937 m. buvo nepriklausomos Lietuvos kultūrinio žydėjimo metai. Visur buvo padaryta didelė pažanga, o gimnazijose net įvestos įvairios varžybos, būtent: krepšinio, muštuko, tautinių šokių, čiuožimo, skaitymo ir deklamavimo. Kūno kultūrą mergaitėms Biržų gimnazijoje dėstė mokytoja Elena Šlekienė. Švietimo ministerija atsiuntė aplinkraštį, kuriuo ragino mokytojus varžyboms parengti po vieną šokį, bet seną ir niekad dar nematytą. 1937-38 m. m. mergaitės šoko Kubilą, bet jau 1938-39 m. m. su žinomu šokiu pasirodyti negalėjo. Tada mokytoja El. Šlekienė paprašė mane, kad padėčiau jai pavažinėti po Biržų apylinkės kaimus ir paieškoti senoviškų šokių ar žaidimų. Aš jai pažadėjau padėti, bet mudvi išsirengėm tik per Kalėdų atostogas. Šlekiai turėjo prie Biržų nedidelį ūkelį ir laikė arklį. Tad po pamokų sėsdavome į rogutes, ir juodbėris mudvi veždavo per apsnigtus laukus. Nors jau daug metų praėjo, bet prisimenu dar ir dabar, kad tos kelionės mudviem nelabai sekėsi ir nežinau kodėl. Kai įvažiuodavome į kurio nors ūkininko kiemą, tai šeimininkas iškišdavo ūsus pro duris ir klausdavo, ko reikia. Mudvi gana mandagiai pasisveikindavome, pasisakydavome, kad esame mokytojos iš Biržų ir ieškome senoviškų šokių. Tačiau ūkininkas užtrenkdavo duris mudviem prieš pat nosis ir atsakydavo, kad nieko nežino, nešoka ir jokių šokių nemoka. Po kelių nepasisekusių kelionių nenusiminėm. Tačiau vieną šeštadienio popietę įvažiavome į vieną vienkiemį (pora klm. nuo Biržų), kur niekas nepastebėjo, net ir šunys nesulojo, nes visi dirbo kluone, kur ūžė kuliamoji mašina. Tada, "prisirišusios žirgą prie darželio tvoros", įėjome į trobos vidų. Viduje radome senutę, kuri sėdėjo staklėse ir audė rankšluosčius. Mudvi pasisakėme, kad ieškome senoviškų šokių. Ji sustojo audusi ir pradėjo kalbėti. Tai buvo Ona Čiūdurienė, gana stambi, žilais plaukais senutė. Ji papasakojo, kad, kai dar buvo jauna, labai mėgdavusi dainuoti ir šokti. Pavasarį, o ypač per Sekmines, kai jau atšildavo ir viskas sužaliuodavo, — mergaitės prisiskindavo darželio ar lauko gėlių ir susirinkdavo į vieną vietą net iš kelių kaimų. Atėjusios nusilenkdavo, pasisveikindavo, paberdavo gėles ir tada

šokdavo. Pradžioje vienos, o vėliau, kai atsirasdavo armonika ir berniukai, šokdavo ir su berniukais. Ir ji norėjo pašokti, bet nieko neprisiminė. Ji tik nusilenkė ir uždainavo: "Saduta-tuta!" Ji neprisiminė nė šokio vardo, nė vieno judesio, nė dainos žodžių, tačiau gerai prisiminė melodiją ir priedainį (refreną) "Saduta — tuta!" Tad čia ir gimė Sadutės šokio idėja.

Vėliau susirinko į vidų visa šeimyna, bet ir iš jų to šokio niekas neatsiminė.

Šeimininkas mus pavaišino alumi, ir mudvi atsisveikinome. Važiuodamos namo, visą laiką dainavome, kad nepamirštume melodijos. Biržus pasiekėme jau sutemus ir važiavome tiesiai prie muzikos mokytojo p. Linkevičiaus namų. Jis užrašė melodiją, o kitos dienos rytą jau mokytojų kambary ant stalo padėjo "Saduta — tuta" muziką. Biržų gimnazija turėjo dūdų orkestrą, todėl mokytojas J. Linkevičius šokio muziką sukūrė orkestrui. Šokio muzika buvo 2-jų dalių. Dabar Sadutė turi 3 dalis ir kažkieno sukurtą įžangą.

Man buvo labai įdomu atrasti tą dainą, kurią senutė norėjo padainuoti, bet buvo pamiršusi. Atrodo, kad tai galėjo būti žaidimas ar koks nors ratelis (šokančių mergaičių) su daina.

Čia į pagalbą atėjo gimnazijos inspektorius J. Kutra (miręs Sibire), kuris dėstė lietuvių kalbą ir domėjosi tautosaka. Jis pats kaiką rašinėjo ir turėjo daug surinktų dainų, pasakų bei smulkiosios tautosakos. Jis neturėjo užrašytų gaidų, bet surado vieną dainą su tuo pačiu refrenu.

Turiu aš mokytojos El. Šlekienės laišką, kuriame ji prisimena tuos važinėjimus ir yra užrašiusi tos dainos žodžius. Daina yra dialoginės formos. Jos turinį sudaro bernelio pasikalbėjimas su mergaite. Mergaitė klausia, kur jis riš žirgelį, o bernelis klausia, ar ji moka verpti linelius, austi drobeles. Kiekvienas posmas turi refreną:

Saduta — tuta — tuta!
Tuta — saduta — tuta!

Su tokiu refrenu aukštaičiai turi daugiau dainų ir net žaidimų.

Mokytoja El. Šlekienė tuoj išrinko geriausias gimnazijos šokėjas ir nusprendė, kad šoks tik vienos mergaitės. Taip aš ir nežinojau, kodėl ji niekad neimdavo berniukų. Otrodo, kad Biržų gimnazistai nebuvo tokie blogi šokėjai, nes ir aš pati kartais sušokdavau su jais suktutę.

Kai 1938 m. pavasarį mergaitės varžybose šoko Kubilą, tai atrodė, kad tikrai reikėjo vyriškos jėgos daugiau tuos ratelius įsukti.

Pirmiausia buvo sugalvotas šokio vardas. Buvo siūloma pavadinti Sekminių šokiu, Pavasario pasveikinimu ir kt. Tačiau pati mokyt. El. Šlekienė pavadino Saduta. Tik vėliau ji pakeitė galūnę — a į — ė. Jai atrodė, kad mergaičių šokio pavadinimas geriau tiktų su galūne — ė, negu — a, nors mes lietuvių kalboje turime ir daugiau moteriškos giminės žodžių su galūne — a, kaip: vasara, pasaka, ašara ir t. t. Šokio pavadinimą daugiausia nulėmė kirčio klausimas.

Tad šokiui ji jau turėjo vardą, muziką ir įžangą, kurią paliko taip, kaip senutė pasakojo. Paskui ji sukūrė pagrindinį šokio žingsnį, kuris yra gana sunkus, nes turi kelis variantus. Pačiam šokiui ji panaudojo ratelius, nusilenkimus, pralindimus, pynimą, vartus, žvaigždutes ir net audimą, nes senutė audė rankšluosčius, kai mudvi įėjome į vidų. Šiuos judesius turi ir kiti mūsų liaudies šokiai.

Ji kartais kviesdavosi į salę ir gimnazijos direktorių J. Vosylių (taip pat miręs Sibire), inspektorių ir mane, bet mes negalėjome jai nieko padėti. Apie mūsų senolių šokių atkūrimą, jų stilizavimą neturėjome jokios medžiagos. Ji tarėsi dažnai ir su mergaitėmis. Kartais nusiskųsdavo, kad jau birželio mėn. bus varžybos, o šokis dar nebaigtas. Ji net neužmigdavo naktimis, nes jai rūpėjo, kaip padaryti gražų perėjimą iš tiesiųjų linijų į ratelį. Tačiau jos nepaprastas darbštumas ir sugebėjimas viską nugalėjo. Šokis buvo sukurtas. Tada buvo sudaryta Sadutės metrika.

Matyt El. Šlekienė kreipė daug dėmesio ne tik į šokio atlikimą, bet ir į mergaičių išorę. Ji sakydavo, kad lietuvaitė yra kukli, tvarkinga, santūri. Ji to reikalavo ir iš šokėjų. Plaukus visos turėjo susipinti, susirišti tvarkingai. Ji neleisdavo šokti palaidais, ant akių užkritusiais plaukais. Ji drausdavo nuo bet kokių žvilgčiojimų į šonus. Galvų papuošimai turėjo būti gerai prisegti, kad nenulėktų ir, kad "po kojų vainikų nemindžiotų". Viena gimnazistė nešiojo akinius, tad mokytoja jai patarė šokant pasidėti. Ji negalėjo įsivaizduoti lietuvaitės tipo su akiniais. Gerai, kad ta mokinė buvo tolregė ir galėjo matyti.

Varžybose Sadutę šoko 32 mergaitės. 16 iš jų turėjo savo tautiškus (biržietiškus) drabužius, o likusios užsisakė Kauno "Marginiuose" iš mokytojų kultūros fondo ir dar pridėjo tėvų komitetas.

Gimnazijų tautinių šokių varžybos įvyko 1939 m. birželio mėn. Ukmergėje. Aš negalėjau ten važiuoti, nes reikėjo su makiniais dalyvauti skaitymo bei deklamavimo varžybose.

Sadutę šoko aikštėje su gyvom gėlėm, grojant mokinių orkestrui. Laimėjo antrą vietą. Pirmoji vieta tautinių šokių varžybose buvo paskirta už stilizuotą polką, grojant akordeonu. Biržų gimnazijos šokėjos parsivežė dovanų Šimonio paveikslą. Šitą premijavimą pergyveno ne tiek El. Šlekienė ir šokėjos, kiek visi Biržų gimnazijos mokiniai.

Laiške ji rašo, kad "Prie geriausiai išpildytų šokių buvo priskaityta Biržų gimnazijos Sadutė. Kūno kultūros žurnalas "Fiziškas auklėjimas", 1939 m. gruodžio mėn. Nr. 12".

Tad čia ir kyla klausimas, kodėl Sadutei nepaskyrė pirmosios vietos?

Sugrįžusios mokinės pašoko Sadutę biržiečiams gimnazijos aikštėje. Jos šoko su baltom ramunėm, kurių labai daug augo prie Astravo pilies griuvėsių.

1939 m. rudenį buvau perkelta į Kauną ir taip užbaigiau savo mokytojos darbą Biržuose.

El. Šlekienė dar rašo: "1940 m. kovo 28–30 dienomis tautinių šokių ir žaidimų vyr. komisija surengė kūno kultūros mokytojams liaudies šokių kursus Kaune, pirmininkaujant Karoliui Dineikai. Man buvo pavesta kursuose išmokyti Sadutę. Nuo to laiko ji ir perėjo į tikrų menininkų, muzikų ir šokėjų rankas. Jie ir sukūrė ją tokią, kokią matome šiandieną".

Dabar Lietuvoje ir Amerikoje Sadutė yra šokama įvairiais drabužiais, o šokių vadovai ją įvairiai stilizuoja. Iš nuotraukų matyti, kad šokėjos kartais atrodo, kaip viduramžių pilies damos. Spaudoje teko skaityti, kad Sadutę šoka ir balinėm suknelėm. O viename baliuje Čikagoje šoko net apsisupusios baltomis paklodėmis ir rankose laikė raudonas rožes.

Tad baigiant, tenka pasakyti, jog daugelis mano, kad Sodutę reikėtų išlaikyti tokią, kokią yra sukūrusi El. Šlekienė.

Šokio istorija, muzika, aprašymas ir brėžiniai yra knygoje — "Mūsų šokiai". Ją išleido JAV ir Kanados Lietuvių I-sios tautinių šokių šventės komitetas 1962 m. Čikagoje.

LAIKAS

Prikalčiau Laiką prie uolos! —
Kaip piktadarį!
Kaip vagį!
Kaip Prometėją! —

Smulkiais, nervingais žingsniais
skuba laikas.
Skuba, skubės, skubėjo.
Nestabtelėjo jis nė minutei
pažaist su manim mano kūdikystėj.

Nestabtelėjo jis nė minutei
pasidžiaugt su manim mano jaunyste.
Laiminga buvau ar kentėjau, —
gyvenimo audroj ar vakaro tyloj —
nesustojo prie manęs, neparymojo . . .

O ir dabar —
taip džiaugsmui, taip sielvartui
abejingas pro mane slenka. —

Kas jį sulaikyti,
sustabdyti —

Kas man padės!? —
Tą laiką!
Tą vagį! —

Jis vaginėja ugnį iš mano širdies! . . .

M. SLAVĖNIENĖ

GERANIJA

Mažytė legenda
"Gražios gėlės" —
pasakė lyg sau
paprastas, senyvas žmogus, sulysęs,
praeidamas šaligatviu pro mūsų namo tvorą.

Žvilgterėjau į jį iš darželio,
kur rankiojau sausus lapus nuo lysių.
"Gražios gėlės" — tą pat pakartojo.
Pavargę jo žingsniai lėtėjo, sunkėjo, sustojo.

Nesumečiau greitai ką jam pasakyti.
Tai ružavą geraniją
nuskynus jam padaviau. —

Šiaip sau:
be jokios minties,
be jokios intencijos. —

Kaip greit švystelėjo ugnis jo veidu!
Lyg koks auksinis laimės paukštis
jo širdin būt nusileidęs!

Net dideles, melsvas galvas pakėlė ortenzijos —
ir visos mano darželio gėlės
guviau sužydėjo. —

Žmogus tvirčiau savo keliu nuėjo, nužingsniavo,
o jo rankoj ružava geranija
ir jam, ir man,
atgal žiūrėdama,
linksmai juokėsi —
laime lingavo.

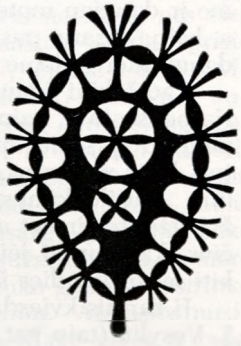

Auburn, 1971.

MOTERŲ VAIDMUO ISTORIJOJE

P. GAUČYS

Daugelis filosofų ir istorikų sako, kad moterys yra lygiomis su vyrais dalyvavusios istorijos kūrime, tiek karų, tiek nuosmūkių ir išsigimimo laikotarpiais. Tačiau yra daug ir tokių mokslininkų bei istorikų, kurie labiausiai iškelia vyrų vaidmenį, o nutyli vaidmenį moterų, dalyvavusių istorijos kūrime ar ją reikšmingai įtakojusių.

Ir vis tik, svarbiuosiuose šaltiniuose, kuriuos mokslininkai naudojo pasaulinės istorijos studijom, dažnai minima ir netgi pasakojama apie moteris. Taip, pvz., Herodotas, vadinamas "istorijos tėvu", savo istorijoje sąmoningai įjungia moteris. Romėnų istorikas Tacitas irgi aprašė savo laikų moterų vaidmenį. Ir bendrai, įvairių tautų senovės rašytojai dažnai rašė apie moteris iškeldami jų charakterio jėgą, mokytumą, energiją, karinę bei politinę galią, o taip pat jų kūrybinius polėkius. Iš dabarties žvelgiant į vidurinius amžius ir krikščionių kovas su barbariškumu, matome, kad moterų jėga buvo galingas veiksnys visose laisvėse, tironijose, niekšybėse, veikloje ir pastangose, sulariusiose šios pakopos žmonijos istorijos išraišką.

Tačiau, kaip kad naujųjų laikų žmonių patirtis yra susijusi su viduramžių laikotarpiu, taip lygiai ir anų amžių žmonių patyrimas yra sujungtas su dar ankstybesne istorija. Norėdami, pvz., rasti romėnų teisės pradus, turime jų ieškoti Babilone. Vadinasi, istorijoje pastebime tęstinumo žymių, greta katastrofų, pakitimų, sugrįžimų ir vėl pakitimų. Kyla klausimas kokie buvo tie pakitimai. Tyrinėtojai, atsakydami į šį klausimą, randa, kad moteris buvo pastovi jėga tautosakoje, mituose, religinėje literatūroje, nespausdintuose rankraščiuose.

XIX šmt. viduryje antropologai, archeologai, etnologai ir kitų sričių mokslininkai tyrė visą pasaulį bejieškodami šviesos žmonių socialinei kilmei nušviesti. Jų tyrimai, kartu su archeologinėm iškasenom, sudarė pagrindą padaryti svarbiom išvadom dėl priešistorinių žmonių gyvenimo ir veiklos formų. Jie sužinojo, kad moterų vaidmuo primityvioje visuomenėje, žymiai skiriasi nuo to vaidmens, kurį ji turėjo civilizuotose visuomenėse istoriniais laikais. Antropologai tvirtina, kad primityviose visuomenėse moteris vaidino vyraujantį vaidmenį civilizaciniam žmonijos procese. Konkrečiai kalbant, jų gabumai pasireiškė virime, drabužių parūpinime, pastogės išradime, molinių indų žiedime, naujų valgomųjų produktų atradime ir jų skonio pagerinime, išmokstant paruošti maisto atsargas, nustatant gydymo ir slaugymo pagrindus, prijaukinant gyvulius ir juos išmokinant tarnauti žmonėms, praplečiant susižinojimą kalbos, dainos ir šokio pagalba ir apdirbant žemę. Kai buvo suprasta, kad derlių galima gauti darbo pagalba, klajokliai galėjo pastoviai apsigyventi, šeimos gyvenimas galėjo vystytis, jaunimo apmokymas galėjo tobulėti ir laimės supratimas rado vietą žmonių sąmonėje. Žmonija galėjo daryti pažangą, įgyvendinama gero ir saugaus gyvenimo galimumus.

Moters sekmė pakeliant gyvenimo lygį buvo milžiniškas laimėjimas. Ankstybųjų laikų moteris turėjo pradėti iš naujo. Ji neturėjo jokių nuorodų iš praeities.

Tačiau pažanga ramiai besivysčiusių kūrybinių sugebėjimų, kartu su naminių mokslu jų pagrinde, anksti buvo nutraukta smurto ir kariaujančių gengių susidarymu. Dažnai svajojama, kad žiloje senovėje žmonija gyvenusi idilinį gyvenimą, bet žinokime, kad peštynės ir karai anksti sutrikdė tą darną, ir moterys kartu su vyrais veikliai tuose konfliktuose reiškėsi. Ten, kur jos valdė ar vadovavo šeimoms, jos dažnai kurstė ir skelbė karus ir netgi tvarkė karius vykstančius į kautynes. Jos skatino vyrus būti žiauriais kovotojų gretose. Jos pačios kovėsi eilėse. Jos ginklu gynė savo gyvenvietes. Jos slaugė vyrus kautynėse ar šeimininkavo namie, kol vyrai kariavo. Nebuvo tokio kariavimo būdo, kuriame moterys nebūtų dalyvavusios. Jos kovėsi kardais ir kirviais, nugalėtos ir raginamos pasiduoti, jos neretai nužudydavo savo vaikus, o paskui pačios nusižudydavo. Senovės moterys ne tik kariavo ir dalyvavo plėšikavimuose, jos dažnai įkvėpdavo didelius karo žygius kitiems nukariauti ir pavergti.

Aleksandro Didžiojo biografo K. Berkovici manymu, Aleksandro karinga motina Olimpija jį nuteikė karo žygiams, per kuriuos jis tapo anuometinio pasaulio valdovu. Lygiai ir garsioji Egipto karalienė Kleopatra, sugebėjo ne tiek savo grožiu, kuris nebuvo ypatingas, kiek visa savo asmenybe ir administraciniais gabumais tvarkyti valstybę ir ją ginti nuo priešų. Ji buvo gerai išlavinta, mokėjo daugelį kalbų. Jos žymiausias būdo bruožas buvo ambicija siekti galios. Visa savo nepaprasta energija ji siekė to tikslo kovoje su romėnais, o pralaimėjusi nusižudė, nes jau nebeturėjo vilties atgauti savo karaliją. Taip pat ir kitos senovės laikų moterys naudojo karą, kaip priemonę besaugant save ir savo karalijas. Čia, šalia Kleopatros minėtina ir Zenobija, Palmyros karalienė. Ji irgi buvo išsimokslinusi, gerai pažino graikų ir egiptiečių kultūras. Nesitenkindama vien savo karalija, ji siekė prisijungti Siriją, vakarų Aziją ir Egiptą, ir įsigyti Rytų karalienės titulą. Tuo ji užsitraukė imperatoriaus Aurelijono pyktį. Kare ji pati vadovavo savo kariuomenei, bet pralaimėjo ir pateko į romėnų rankas.

Arabų šalyse taip pat buvo moterų vedusių žiaurius karus. Viena tokių buvo didžiausia pranašo Mahometo priešininkė Hindė al Hunud. Ilgus šimtmečius arabų moterys kovojo dėl valdžios ir tikėjimo vardu vedė karus Islamo pasaulyje ir prieš krikščionis bei pagonis. Iš jų minėtina Turkan Kahlun, šeiko Maliko žmona, narsi turkų valdovė, kurių valstybė XI šmt. tęsėsi nuo Juodųjų jūrų iki Persijos įlankos. Likimo įgeidžiu, pilietiniame kare jos posūnis, kurio dėliai ji rizikavo viskuo, ją nužudė.

Rytuose ir Vakaruose, kur tik buvo vedami karai, buvo retas dalykas, kad juose moterys stovėtų nuošaliai. Kol laikėsi Rytų imperija, ji turėjo narsių, dažnai labai gabių valdovių. Rytų imperijai sugriuvus ir prasidėjus tarpusavio kovoms, moterys, priklausiusios karališkom ar aristokratinėm šeimom, sukurstydavo karus ir pačios juose dalyvaudavo. Ir tikrai, jos labai daug prisidėjo sukuriant Vakarų pasaulio didžiąsias valstybes.

Didžiųjų valstybių augimas pasižymi begaliniais karais ir sudaro vieną gaivalinių istorijos fazių. Jeigu pažvelgsime į Romos valstybę, pamatysime, kad beveik keturis šimtus metų (ligi 364) ją valdė imperato-

riai, pasiekę sostą berungtyniaujant šeimom, kurių moterys jiem padėjo, juos kurstė ar jiem priešinosi. Tada ši imperija buvo padalinta į vakarų ir rytų dalis, turėjusias savo valdovus, tačiau ilgiau teišsilaikė tik Rytų imperija su sostine Konstantinopolyje, bet ir 1453 m. buvo turkų pajungta.

Per 400 metų Vakaruose ir beveik per 1000 m. Rytuose, imperijos valdovai dažnai dalinosi valdžia su viena ar keliom moterim. Neretai imperiją atvirai valdė viena moteris. Dabar jau gerai žinoma koki vaidmenį moterys vaidino Romos imperijoje. Išlikę dokumentai ir raštai aiškiai rodo jų veiklą, metodus ir tikslus. Taip Augusto žmona Livija turėjo didelę įtaką valstybės reikalams ir savo vyrui. Ji žavėjo visus savo manierom ir tobulu Augusto charakterio pažinimu. Neturėdamas įpėdinio, Augustas norėjo sostą palikti savo šeimai, tačiau Livija nusprendė, kad sostas turi atitekti vienam jos sūnų iš pirmojo vyro. Ji nepaisė priemonių to tikslo siekdama ir pasirūpino pašalinti iš gyvųjų tarpo visus galimus Augusto šeimos įpėdinius. Augustui teko sostą palikti Livijai ir jos sūnui Tiberijui. Jų viešpatavimo pradžioje visi dokumentai turėjo abiejų parašus. Tačiau pavydus Tiberijus negalėjo pakęsti, kad jo motina save laikytų valdove. Negalėdamas kovoti prieš ją, jis iš Romos persikėlė į Kapri ir tiek jos nekentė, kad net atsisakė ją mirštančią aplankyti ir dalyvauti jos laidotuvėse. Taip jis atsilygino jai už visą vargą ir nusikaltimus, kuriuos ji padarė besistengdama jam užtikrinti sostą.

Kita nepaprastai įtakinga romėnė buvo Agripina II, Nerono motina. Ji prikalbino imperatorių Klaudijų pašalinti savo patvirkusią žmoną Masaliną, o kai ši buvo nužudyta, Agripina paskatino Klaudijų vesti ją pačią. Netrukus ir Klaudijus buvo nužudytas ir toji mirtis taip pat priskiriama jai. Jos pastangomis imperatorium buvo paskelbtas jos sūnus Neronas, o ji jo regente. Agripina pasirodė išmintinga valdovė. Ji atšaukė iš tremties filosofą Seneką ir jį padarė savo patarėju bei Nerono auklėtoju. Ji su kitais patarėjais sudarė ūkinės bei politinės veiklos programą valstybės ir piliečių gerovei pakelti. Tačiau kas laimingai buvo pradėta, nelaimingai baigėsi motinai ir sūnui. Neronas, patekęs dvariškių įtakon, ryžosi nusikratyti motina — ją nužudė. Istorikų teigimu, Agripina stengėsi atgaivinti senas dorybes, turėti atsakingą vyriausybę, pašalinti terorą ir valdančią šeimą išgelbėti nuo sunaikinimo.

Kovoje už vyravimą tarp Romos didžiųjų šeimų, nuodai ir žudymai dažnai pasitarnaudavo moterims pasigrobti valdžią. Ne viena jų tapo regente savo pernelyg jaunam sūnui, kitos jų perdavė valstybės valdymą sūnums, jiems pasiekus brandos metų. Dar kitos stipriai valdžią laikė savo rankose, ligi mirties.

Jeigu dabar iš Romos persikelsime į kitą imperijos dalį, mes amžių glūdumoje pamatysime viena moterį, dar galingesnę ir už Liviją. Tokia buvo Pulcherija, imperatoriaus Arkadijaus dukra. 408 m. Arkadijus mirė, palikdamas 7 m. sūnų Teodosijų ir tris dukras. 414 m. viena jų, Pulcherija, eidama 15 m. perėmė regentės pareigas, buvo paskelbta imperatoriene ir ligi savo mirties, 40 m. vėliau, labai gabiai valdė visą valstybę. IV šimt. išsilikusiuose dokumentuose ir mūsų laikų monografijose Pulcherija laikoma viena iš žymiausių tų laikų moterų. Ji buvo giliai tikinti krikščionė, buvo išsimokslinusi, gerai kalbėjo graikiškai ir lotyniškai, domėjosi medicina ir gamtos mokslais, buvo labai atsargi bei aktyvi viešuose reikaluose. Kai atėjo laikas Teodosijui vesti, ji parinko jam žmoną, Eudoksiją, vieno Atėnų filosofo dukrą. Teodosijui pradėjus eiti imperatoriaus pareigas, Pulcherija tolydžio budėjo. Kai Teodosijus, nukritęs nuo arklio, 450 m. mirė, Pulcherija vėl perėmė valstybės vairą ir Teodosijaus įpėdiniu paskyrė Marcianą, kariuomenės vadą. Senate ji uždėjo jam ant galvos vainiką, tačiau norėdama užsitikrinti savo įtaką valstybėje, paskelbė jį savo formaliu vyru. Po trijų metų ji mirė, vargšams palikdama savo didelius dvarus ir tuo parodydama savo nuoširdų tikėjimą.

Bendroje įvykių eigoje, istoriniam vyksme vienas bruožas yra nenutrūkstamas ir visur ryškus: įtakingų šeimų rungtyniavimas už valdymą didelių ir mažų plotų. Nors šimtai ir tūkstančiai smulkesnių šeimų vardų dingo nežinioje, mūsų laikų istorikai turi įrodymų tvirtinimui, kad politinė Vakarų istorija po Romos imperijos žlugimo vėl buvo patapusi kovų istorija tarp galingų šeimų už vyravimą ir ambicingos moterys panaudojo savo sugebėjimus įgyti valdžią sau ir savo šeimoms.

Pirmiausia tai pastebime Anglijoje, kur po ilgų kovų tarp aristokratinių šeimų, valdžia buvo įgyjama vedybomis.

Elzbieta I, Henriko VII ir Anos Bolenos dukra, nesitikėdama paveldėti sosto, atsidėjo lavinimuisi ir išmoko daug kalbų. Mirus jos tėvui, atsidūrė pavojuje būti nužudytai ir žinojo, kad liks gyva tik ta sąlyga, jei nuo nieko nepriklausys. Kai sostas atiteko jai, ji valdė viena ir aplink save pakentė tik nuolatinius pavaldinius. Ji persekiojo katalikus, nebodama, kad du trečdaliai Anglijos gyventojų buvo katalikai. Gal taip ji darė todėl, kad jie jos pusseserę Mariją Stuart laikė legalia savo karaliene. Ji įsteigė anglikonų bažnyčią, kuri tačiau, išlaikė katalikų apeigas. Kadangi nepakentė jokios svetimos įtakos, niekad nesutiko ištekėti, nors buvo gan graži ir turėjo daug pretendentų.

Jos kariniai laimėjimai pažadino tautinį anglų išdidumą ir ūkinį stiprumą, kuris pasireiškė audinių pramonės suklestėjimu. Bendrai, Elzbietos viešpatavimas sudarė sąlygas anglų įsigalėjimui XVIII ir XIX amžiuose. Lygiai suklestėjo ir literatūra, pasiekusi tuomet savo aukso amžių.

Savo mirties patale, Elzbieta turėjo išgyventi didžiausią kartėlį, nes neatlaidžiai dvariškių verčiama turėjo savo įpėdiniu paskirti nužudytosios Marijos Stuart sūnų Jokūbą II.

Įpėdinystės keliu penkių galingų šeimų tarpe, Prancūzija nugalėjo visas kliūtis ir daugelis smulkių kunigaikštijų buvo sulietos į viena didelę valstybę. Nuo pradžios iki galo šitame valstybės sudarymo procese moterys dalyvavo lygiomis su vyrais. To proceso pradžioje karalienė Klotildė daug prisidėjo monarchijai sutvirtinti, bet jo gale Marijos Antuanetės nelemta laikysena kartu su Liudviko XVI beprotybėmis paskubino 1793 m. revoliuciją, kuri nusinešė jų abiejų galvas.

Prancūzija taip pat buvo iniciatore svarbiausių idėjų formulavimo, o tos idėjos paskatino Europą sukilti prieš despotizmą, sukėlė judėjimą už demokratiją, kurstė įstatymų ir socialines reformas.

Kovą už mandagumą, padorų kalbėjimą, estetinį skonį ir madas, 1608 m. pradėjo markizė Rambouillet savo Paryžiaus salone. Ji kvietėsi dvariškius, aristokratus, rašytojus, menininkus, diplomatus, aukštus pareigūnus. Jos sumanioje globoje pokalbiai išsivystė į tikrą meną, prancūzų kalba buvo apvalyta nuo gramatinių klaidų, nemiklumo, šiurkštumo. Vėliau tą darbą tęsė kitos žymios moterys ir ta kryptimi buvo dirbama iš kartos į kartą, kol Prancūzija patapo gero skonio arbitru visame Vakarų pasauly.

Ispanijoje viešpatavusi galingų šeimų sauvalė buvo

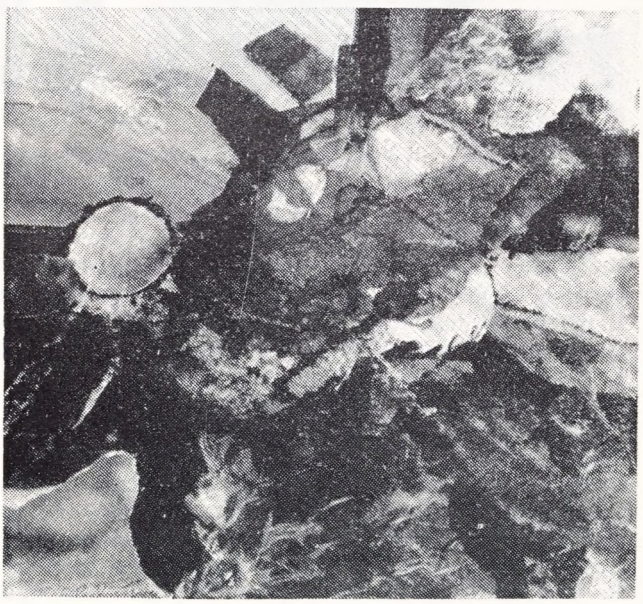

* * *

S. KVIETIENĖ KOLAŽAI

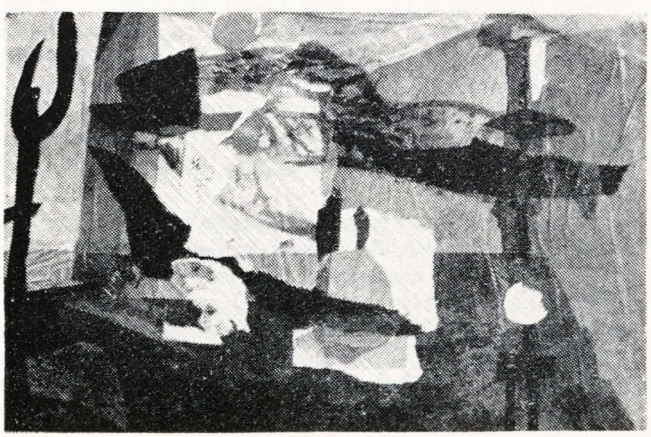

panaši į Anglijos ir Prancūzijos, kol galiausiai 1469 m. dviejų įtakingų šeimų sąjunga sujungė į vieną valstybę Aragono ir Kastilijos valstybes, tokiu būdu Ispaniją padarydama viena galingiausių valstybių. Ferdinandas su Izabele ją valdė lygiom teisėm. Jiem pavyko galutinai nugalėti maurus ir juos išvaryti iš savo karalijos. Izabelė taip pat garsi ir savo pritarimu K. Kolumbo žygiui, kuris Ispanijai davė milžiniškus Pietų Amerikos plotus su nesuskaičiuojamais jų turtais.

Žvelgiant į vėlesnius amžius, minėtina Prancūzijos karaliaus Henriko IV žmona Marija Medici. Nužudžius Henriką, Marija valdė kraštą kaip savo sūnaus Liudviko XIII regentė. Tačiau jos autokratiškas valdymo būdas nepatiko jos sūnui ir jis ją nušalino. Ji buvo išgarsėjusi vedybinėm intrygom, kurios Prancūzijai nebuvo laimingos. Ji turi nuopelnų kaip meno globėja.

Tačiau nepalyginamai didesnio dėmesio verta Austro-Vengrijos imperatorienė Marija Teresė. Mirus jos tėvui Karoliui II, ji eidama 23 m. paveldėjo sostą, tačiau sekančius 23 m. turėjo vesti karus, kurių pasėkoje vos nesubyrėjo jos daugiatautė valstybė. Savo grožiu, aštriu protu ir didele energija, laimingai išvairavo valstybės likimą, vykdė reformas, panaikino baudžiavą. Ji ypatingai nemėgo žydų, kuriuos vadino didžiausia valstybės nelaime. Katalikybę paskelbė valstybės religija, tačiau dvasiškiją apdėjo mokesčiais, aprėžė vienuolynų skaičių, sutvarkė finansus, įsakydama rinkti mokesčius iš visų, be jokios išimties. Nors buvo taupi, bet nesigailėjo lėšų imperatoriškiems rūmams ir pastatydino puikius Schoenbruno rūmus Vienoje. Ji turėjo 16 vaikų, iš kurių du sūnūs buvo imperatoriai, o dvi dukterys karalienės (Marija Antuaneta Prancūzijos ir Marija Karolina — Neapolio). Nors gyva būdama nebuvo mėgiama, tačiau vėliau jos pavaldiniai jos viešpatavimą laikė Austrijos aukso amžium.

Mum lietuviam, kaip buvusiem carinės Rusijos piliečiam, geriau žinoma Kotryna II, vadinama didžiąja, viena žymiausių despočių. Ištekinta už būsimo caro Petro III, silpnapročio ir girtuoklio, savo mylimųjų padedama, nusikratė jo ir buvo gvardijos paskelbta imperatoriene (1762). Jos viešpatavimas tęsėsi 34 m. ir jos išskirtina asmenybė nužymėjo tiek Rusijos, tiek Europos likimą. Ji jungė savyje prancūzų filosofų racionalumą su vokiečių administratorių brutaliu veiksmingumu.

Užsienio politikoje, ji puikiai išnaudojo nesutarimus su Prūsija ir savo valdžią išplėtė į rytus ir į pietus, užgrobdama dalį Lenkijos. 1722 m. įvyko pirmas Lenkijos padalinimas, leidęs jai prisijungti Gudiją ir dalį Lietuvos. Antrasis Lenkijos padalinimas (1793) jai atidavė visą Lietuvą ir Kuršą. Ji buvo labai išsilavinusi moteris, rašė rusų kalba dramas ir noveles, o prancūzų — komedijas ir patarles. Kai ji mirė 1796 m. jos imperija tęsėsi nuo Nemuno iki Dniestro ir Juodųjų jūrų. Nors ji įvairiai vertinama, jos viešpatavimas ir veikla yra įspūdingi.

Karališkų ir aristokratiškų šeimų, šimtmečiais valdžiusių daugumą Europos valstybių, moterys turėjo didelę įtaką, jos tiesiogiai ar netiesiogiai lėmė valstybių reikalus ir palaikė monarchinę santvarką. Tačiau kai politinės revoliucijos pradėjo ardyti karališku ir aristokratinių šeimų solidarumą, moterys kartu su tom šeimom prarado daugumą turėtos galios, kurią jos taip ilgai naudojo valstybės ir visuomenės reikalų tvarkyme. Revoliucijom praūžus, valstybės perėjo į parlamentų kontrolę, sudarytų iš vyrų ir vyrų išrinktų.

Moterų kova už lygias teises prasidėjo 19 amž. viduryje ir tęsiasi iki šių dienų.

VAIKO AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE (7)

D. PETRUTYTĖ

Du svarbiausi dalykai vaiko plėtroje

(Tęsinys)

Praeitą kartą aptarėme, jog pirmasis dalykas, turįs gyvybinės svarbos kūdikio ir vaiko normaliam vystymuisi, yra judesinis veiklumas, besireiškiąs įvairiomis formomis nuo pat gimimo dienos. Betkoks šito judesinio vaiko auklėjimo slopinimas, neigiamai atsiliepia į asmenybės formavimąsi. "Vaiko protas gali reikštis tik per fizinį veiklumą". (*Sherbon,* Florence Brown: "*The Child*", 456 psl. Mc Graw-Hill Book Co., Inc. New York and London 1941).

Šį kartą aptarsime antrąjį svarbų veiksnį vaiko plėtroje — savarankiškumą ir nepriklausomumą.

Žmogaus kelias į savarankiškumą ir nepriklausomumą

Antrasis taip pat labai svarbus dalykas vaiko plėtroje yra savarankiškumas ir nepriklausomumas. Tai savybės būtinai reikalingos kiekvienam suaugusiam žmogui, o jų laipsniškas įsigijimas vyksta kūdikystėje ir vaikystėje arba pirmajame žmogaus gyvenimo šešmetyje.

Savarankiškumas ir nepriklausomumas nėra du atskiri dalykai. Greičiau tai yra vienas ir tas pats dalykas, tik turįs dvi, šiek tiek nuo viena kitos skirtingas puses. Paprastai kiek žmogus yra savarankiškas, tiek jis yra nepriklausomas nuo aplinkos ir kitų žmonių įtakos. Tik savarankiškas žmogus sugeba tvarkingai organizuoti savo gyvenimą visuomenėje.

Vaiko fizinė ir dvasinė plėtra yra ne kas kita, kaip nuolatinė pynė pastangų tapti savarankišku ir nepriklausomu žmogumi. Kiekvienas sveikas ir normalus vaikas, ateidamas į šį pasaulį, atsineša su savimi ypatingą vidinį veržlumą, verčiantį jį siekti savarankiškumo. Todėl auklėtojų uždavinys — pirmoj eilėj tėvo ir motinos — glaudžiai ir kūrybiškai bendradarbiauti su prigimtimi, iš pat mažens savo vaikams stropiai padedant savarankėti. Tai gyvybinės svarbos dalykas, kad vėliau žmogus galėtų ir pajėgtų kūrybiškai veikti ir reikštis bendruomenėje.

Žinau, jog daugeliui "vaikas ir nepriklausomumas" yra du nesuderinami dalykai, dvi kraštutinės priešingybės. Girdi, tai nesąmonė, tai tik juokų šnekta, kad mažas vaikas gali būti nepriklausomas. Vaikas ne tik gali, bet privalo būti nepriklausomas. Tai nėra utopija, bet realybė, kurios paprastai nepaisoma.

Pažiūrėkime ką mums apie tai byloja pats žmogaus gyvenimas, kuris prasideda didelėje priklausomybėje nuo kitų valios. Tačiau neilgai trukus, po prasidėjimo, gemalas apdovanojamas pirmąja nepriklausomumo dovana, pūslytės pavidalo širdele, kuri veikia nepriklausomai nuo motinos širdies. Tai pirmoji pakopa į nepriklausomybę, tai pirmasis individo žingsnelis į savarankiškumą.

Antroji nepriklausomumo pakopa — kūdikio gimimas, visiškas fizinis atsiskyrimas nuo motinos. Dabar kūdikis turi pats savarankiškai kvėpuoti, maitintis ir virškinti. Neužilgo jo nepriklausomybė ir savarankiškumas žymiai prasiplečia, kai kūdikis pajėgia pats iš vietos pajudėti — šliaužiodamas ar ropodamas — ir kai išdygsta pirmieji dantukai, įgalindami jį naudotis kietesniu maistu. Vėliau seka vaikščiojimas, kalbėjimas ir visa eilė kitų pakopų, vedančių vaiką į vis aukštesnio laipsnio nepriklausomumą.

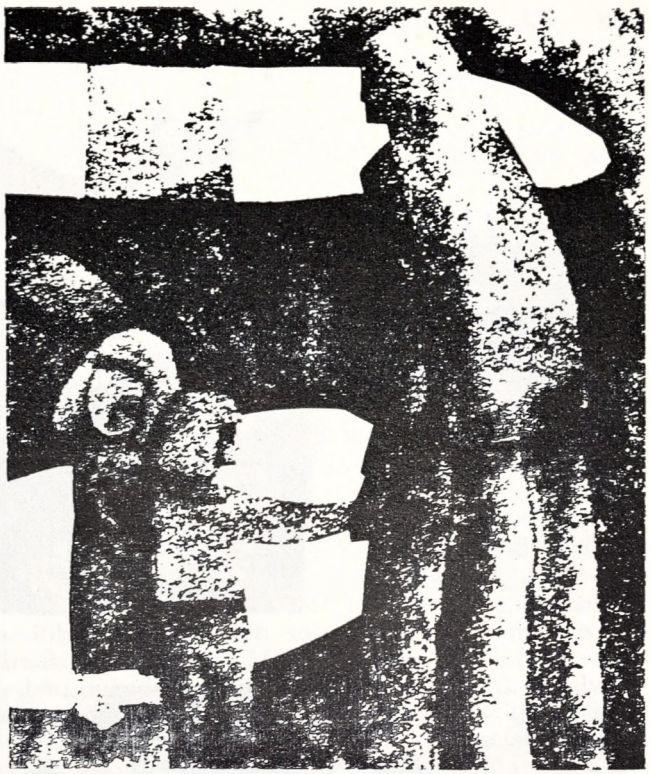

M. LADIGAITĖ ILIUSTRACIJA

Tokiu būdu kūdikystę ir vaikystę galima apibūdinti kaip nuolatinį vaiko kopimą į nepriklausomą gyvenimą. Kaip matome, pats gyvenimas, pati prigimtis stumte stumia vaiką žengti pirmyn. Todėl kiekvienas normalus vaikas veržte veržiasi pats savaimingai veikti. Tai nėra vaiko įgeidis, bet paties gyvenimo diktuojamas reikalavimas, kad žmogus pasiruoštų, kai ateis laikas, atlikti atsakingus darbus bei uždavinius. Šių dienų gyvenimas reikalauja savarankiškų individų, o ne miniažmogių, plaukiančių ten, kur stipresnis vėjas pūsteli. Tėvų pareiga sudaryti tokias sąlygas, kad vaikas, kiekvienu savo augimo ir plėtros metu, rastų supratimą ir reikalingą pagalbą, kuri įgalintų jį be kliūčių siekti vis didesnio asmenybės vieningumo žengiant savarankiškumo ir nepriklausomumo keliu.

Kaip puoselėti vaiko nepriklausomumą

Kūdikis, gimdamas, su savim atsineša galią sukurti būsimą ateities žmogų. Tai galinga ir stipri jėga, verčianti vaiką be paliovos judėti ir per judesį kurti savitą individualybę. Štai kodėl kiekvienas žmogus yra "unikumas" su tam tikrais ypatingais asmenybės bruožais, nepasikartojančiais kitose asmenybėse. Individualybės formavimosi vyksme labai svarbus dalykas yra, kad vaikas *pats*, pagal tuometines savo išgales, galėtų savaimingai veikti. Išvada: *niekas negali netiesioginiai padėti vaikui jo individualybės kūrimo darbe.*

Tačiau, iš kitos pusės, vaikas negali būti paliktas vienas savo nuožiūrai. Jis yra reikalingas nuolatinės, bet *netiesioginės* pagalbos. Netiesioginiai padedama vaikui: a) paruošiant aplinką, b) stebint vaiko poreikius ir c) padedant vaikui pačiam atlikti veiksmus, kuriais jis domisi. Tai nelengvos ir komplikuotos motinos pareigos, reikalaujančios iš jos didelio apdairumo, gilaus įžvalgumo laiku pastebėti ir tinkamai pa-

tenkinti beatsiskleidžiančios vaiko individualybės poreikius, kurie yra labai subtilūs.

Jei sakoma, kad sunkus yra motinos-augintojos ir motinos — mokytojos darbas, tai nepalyginamai sunkesnis ir sudėtingesnis yra motinos — auklėtojos darbas ir pareigos. Ji negali elgtis su vaiku, kaip ji norėtų, jos veiksmai turi derintis su vaiko vystymosi dėsniais, kas reikalauja iš jos begalinės kantrybės ir ištvermės.

Iš pat pradžios gyvenimo vaikas rodo aiškią tendenciją veikti savarankiškai. Psichologai patvirtina, kad jis gali tai padaryti ir, kad turėtume tą jo galią stropiai puoselėti. Pati pirmoji pagalba puoselėjant nepriklausomumą — paguldyti kūdikį knūbščią ant grindų. Tai vieta, kur kūdikis jaučiasi laisvas ir saugus ir savarankiškai gali daryti tokius judesius, kokie jam įmanomi ir kokių reikalauja sparčiai augantys sąnariai.

Vėliau, kai vaikas jau sugeba pajudėti iš vietos, nedelsiant reikia pasirūpinti, kad jis pakankamai turėtų erdvės ir galimybės, nevaržomas judėti. Tik neužmirškime gerai apsižiūrėti, kad toji aplinka būtų saugi nuo betkokių pavojų.

Kai vaikas pradeda kalbėti, tai pirmiausia jis mums pareiškia: "aš" arba "aš pats". Tai reiškia, kad vaikas mums praneša, jog jis jau yra pajėgus tą ar kitą veiksmą pats atlikti. Šiuo atveju, motinos pareiga yra padėti vaikui taip, kad jis suprastų kaip daryti. Padėdami vaikui pačiam valgyti, nusirengti, apsirengti; nusiauti, apsiauti; atsisegti, užsisegti ir t.t., mes padedame jam savarankėti ir tapti nepriklausomu nuo mūsų malonės.

Žinoma, padėti vaikui pačiam veikti, reikia daug laiko ir kantrybės. Daug lengviau yra aprengti vaiką, negu padėti jam pačiam apsirengti. Tačiau žinokime, jog atlikdami už vaiką tai, ką jis pats gali padaryti, mes jį labai skriaudžiame ir fiziškai ir dvasiškai. Tai nereikalinga pagalba, kuri užgožia vaiko iniciatyvą, užslopina prigimtinį veržlumą siekti nepriklausomumo. *Kiekviena nereikalinga pagalba trukdo ir žaloja normalų vaiko vystymąsi,* sako Montessori.

Normali plėtra yra pavojuj ir to vaiko, kuris yra paliktas vienas savo likimui be reikalingos pagalbos. Pvz., toks vaikas bando pats valgyti, praustis ar rengtis, bet nežinodamas ir negaudamas pagalbos, nurodančios, kaip tuos veiksmus tvarkingai atlikti, dažnai jis nusimena ir, apimtas apatijos, praranda prigimtinį veržlumą savarankėti. Vaikui, kuriam lemta veikti be pagalbos ir be nurodymų, dažnai atsitinka visokių nelaimių, (sudaužo, papila, apsipila, apverčia, sulaužo), už kurias jis baramas, bet nepamokomas, kaip su daiktais apsieiti. Dar neišmintingiau daroma, kad tokiais atvejais vaikas vadinamas negeru. Reikėtų bandyti, šitą blogą, bet plačiai įsigalėjusį paprotį išgyvendinti. Palietas pienas ar sudaužytas puodukas neturi nieko bendro su gerumu. Užuot sakę: "tu negeras, paliejai", sakykime: "žiūrėk, aš tau parodysiu kaip reikia laikyti puoduką, kad nepalietum".

Sąmoningai puoselėjamas ir ugdomas vaiko nepriklausomumas atneša palaimą visai šeimai. Vaikai yra ramūs, patenkinti, neirzlūs ir ne rėksniai. *Padėdami vaikui savarankėti, mes padedame patys sau* ir, be to, dedame stiprų pagrindą lietuviškumui. Apie tai pakalbėsime kitą kartą. O tuo tarpu patys ir pačios pasvarstykime kaip, padėdami vaikui savarankėti, mes padedame jam ir lietuvėti.

(B. d.)

M. J. SAULAITYTĖ

SUSTINGUS

Mes sukūrėme keturkampį pasaulį
su keturkampiais namais.

Viskas apskaičiuota
viskas pastatyta geometriškai.

Sudėjome rankas.

Mūras trupa ant mūsų galvų,
ir mes keikiame saulę.

SAULĖTEKIS

Lietėme saulę pirštais,
delnais, lūpomis.

Duona trupo rankose,
žemė slydo iš po kojų.

Burtažodžiais kalbėjomės
žodžiai pelenais gulė,
kur žodžių nereikėjo.

Anuomet žemėje gyveno
ir saule mito milžinai.
Mes irgi ankstyvą pavasarį
pradėjome gyventi.

(iš "Viena Saulė Danguje")

MONIUSZKO

VALERIJA ANYSIENĖ

DEGAS DAINININKĖ

Šiais 1972 m. sueina 100 metų nuo kompozitoriaus Stanislovo Moniuszkos mirties.

Mums šitas kompozitorius yra itin įdomus, nes jis domėjosi Lietuva, važinėjo po ją, rašė muzikos veikalus lietuviškomis temomis. Jis sukūrė muzikines Kraševskio "Vytolio raudą", raudoms ir dainoms melodijas. Parašė kantatas "Milda" ir "Nijolė" su chorais ir solistais simfoninį veikalą "Bajka" — Pasaka.

Stanislaw Moniuszko gimė 1819 m. gegužės m. 5 d. Ubelių dvare. Jo prabočiai, bajorai per keletą generacijų, gyveno Gudijoje ir Vilniaus krašte. Jo tėvas Česlovas ir dėdė Jozef buvo dideli meno mylėtojai. Tėvas gerai piešė, ypač portretus. Dėdė Josef savo dvare ruošė vaidinimus ir net kviesdavo profesionalus artistus iš Minsko ar Vilniaus. Kiti keturi Moniuszkos tėvo broliai baigė Vilniaus universitetą ir buvo pasižymėję moksliškais darbais, ypačiai Kazimieras. Visa šeima buvo labai patriotiška, vyrai dalyvavo Napoleono karuose ir buvo persunkti liberalizmo dvasia. Jo dėdė Dominikas, teisių daktaras, net įgyvendino savo liberalistines idėjas. Išdalino dalį savo dvaro baudžiauninkams, įrengė mokyklą su biblioteka, įsteigė vaistinę, apgyvendino joje gydytoją, o pats liko gyventi savo palivarke. Nenuostabu tad, kad Stanislovas minėtų asmenų įtakoje buvo didelis demokratas ir jo veikalai yra persunkti liaudiškumu ir tautiškumu.

Stanislovas Moniuszka jau iš pat mažens rodė muzikinių sugebėjimų. Jo pirmoji mokytoja buvo jo motina, pati gera pianistė. Varšuvoje jis mokėsi pas prof. Freyrą, žymiausią organistą Europoje. Iš Varšuvos tėvai materiališkais sumetimais grįžo namon į Ubelių dvarą. Stanislovas atsidūrė Vilniuje toliau tęsti savo studijų. Greitai paaiškėjo, kad jam reikia rimtesnių mokytojų. Tuomet jo tėvas siunčia jį, 17 metų jaunuolį, į Berlyną. Nuo 1837 iki 1840 m. Stanislovas studijavo kompoziciją pas tų laikų žymų prof. Rungenhagen. Grįžęs į Vilnių jaunuolis tuojau įsijungė į muzikinį gyvenimą. Jis duoda muzikos pamokas ir gavo vargonininko vietą Šv. Jono bažnyčioje.

Vėliau, pasižymėjęs savo kompozicijomis jis buvo pakviestas operos dirigentu. Reikia pažymėti, kad anais laikais Vilniuje buvo labai gyvas operų ir koncertų sezonas.

Tais pačiais, 1840 m. jis vedė savo jaunystės draugę Aleksandrą Muelleraitę, vienintelę moterį visame savo gyvenime.

Savo lėšomis jis išleido savo pirma kūrinį "Naminį dainyną — Spiewnik domovy." Jo idėja buvo kuo plačiausiai supažindinti visuomenę su tautiškomis dainomis. Jis komponavo žinomų poetų eilėraščiams žavias melodijas. Pasisekimas buvo toks didelis, kad jo "Spiewnik" pasiekė kiekvieno kultūringo lenko ir lietuvio saloną. Stanislovą Maniuszko domino ir teatras. Jis rašė Fredro komedijoms (Nekvynė Apeninuose, Don Kichotas) ir Milevskio vodeviliams (Idealas, Loterija) muziką.

1846 m. apsilankęs Varšuvoje ir susipažinęs su poetu Volskiu jis ėmėsi didesnio uždavinio parašė operą "Halka". Deja, Varšuvos operos valdyba šitą naują operą atmetė ir ji buvo padėta ad acta Varšuvos teatro bibliotekoje. Po šito nepasisekimo Moniuszka grįžo prislėgtas Vilniun ir ilgai nebenorėjo vėl pradėti rašyti operas.

Tuo metu Vilniaus operoje dainavo tenoras italas Bonoldini, kuris susipažinęs su ad acta padėtos operos partitūra susižavėjo ja ir ragino kompozitorių Varšuvoje atmestąją operą pastatyti Vilniuje. 1848 m. ji pasirodė estradoje. Bonoldini dainavo operos herojaus Jontko partiją. Bet tiktai 1856 m. Vilniaus teatre pilname sąstate opera "Halka" praėjo su dideliu pasisekimu.

Tame laikotarpyje Moniuszko išleido daug naujų muzikinių veikalų. Iš viso išėjo šeši dainynai jam gyvam tebesant ir dar 6 po jo mirties, viso apie 400 muzikinių dainų. Jos buvo labai augštai vertinamos meno kritikų ir žinovų. Apie tai Sierow, rusų kritikas rašo: "Kas Schuman ar Schubert vokiečiams, arba Glinka ir Dargomyzskij rusams, tas Moniuszko lenkams". Šitame laikotarpyje išeina ir "Mac'ko", tragiška kaimiečio dalia.

Inspiruotas Kraszewskio "Vitolio Raudos" Moniuszka parašė kantatą "Milda". Jos turinys: Mildos, Perkūno dukters, meilė žemiškam vyrui, Romojui. Ipykęs Perkūnas nuteisia Mildą visiems amžiams klaidžioti ant žemės. Lietuvių tauta ją pasirenka savo globėja. Choras (lietuvių tauta) sako Mildai: "Ateik pas mus, dangaus pavaryta, mes priglausime, mes mylėsime Tave. Lietuva yra Tavo mylima tėvynė, ir ji Tave, dievų prakeiktą, šaukia. Iš Tavęs ateis mums meilė. Tu užgesinsi neapykantą ir dievų kerštą ir ant mūsų laimingo krašto, auksine sėkla, nukris Tavo dovana.".

Kantata "Milda" susideda iš orkestrinės uvertiūros, trylikos muzikinių pasirodymų, trijų chorų ir penkių rečitatyvų. Muzika ir turinys yra grynai lietuviškas folkloras. "Mildos" pastatymas Vilniuje įvyko 1848 m.

metų pabaigoje dalyvaujant tenorui Bonaldini ir publikos buvo entuziastingai priimtas. Bet oficialioji kritika, sužinojusi apie ankstybesnį Varšuvos šaltą elgesį Moniuszkos "Halkos" operai, susilaikė nuo ypatingų pagyrimų. Šitas įvykis labai giliai užgavo jautrią kompozitoriaus sielą. Jo draugai jį prikalbėjo išvažiuoti į Petrapilį.

Jis tenai susipažino su dideliu lenkų draugu Vladimiru Benediktovu, kuris sužavėtas Mildos opera, išvertė operos libretą į rusų kalbą. Bet ir Petrapilyje reikalai netaip gerai sekėsi. Praėjo dar trys mėnesiai kol Moniuszko pradėjo telkti reikalingą personalą "Mildos" išpildymui. Tuo tarpu Maniuszko susidraugavo su kompozitorium Dargomyžskiu, kuris jam padėjo suorganizuoti koncertą. Jam pasisekė pasamdyti gerą itališką chorą ir gauti pirmus rusų dainininkus. Garsioji dainininkė Ductetiaux apsiėmė be honoraro dainuoti "Mildą", o jos partneris buvo Moniuszkos ištikimasis italas Bonoldini. Abu sužavėjo publiką ir buvo apiberti gėlėmis.

Koncertas buvo pakartotas. Galų gale ir Vilniaus recenzentai, pagauti rusų entuziastiškos kritikos, pakartojo rusų pagyrimo žodžius ir dar pridėjo nuo savęs džiaugsmą, kad muzikos žinovai ir dideli rusų muzikai tinkamai įvertino jų kompozitorių.

Petrapilyje Moniuszko rado naujų draugų, ypač artimai susidraugavo su Dargomyžskiu ir Cui. Rusijoje tuo metu ėjo rusų kompozitorių kova už savo tautinę muziką. Publika buvo pripratusi prie itališkų operų ir jai, kaip ir lenkams, atrodė savosios operos neįdomios, žemo skonio, kaimietiškos.

Po "Mildos" seka kantata — oratorija "Madona", "Vidma" ir Aušros Vartų litanijos. Veikalai eina Vilniaus ir Varšuvos teatruose. Kompozitoriaus garsas auga.

1849 m. ateina žinia apie Šopeno mirtį. Ji priblokšė Moniuszką, kaip ir visą lenkų visuomenę. Seka religinės kūrybos periodas. Moniuszka parašė didelio grožio Requiem II solistams, eilę litanijų ir Mišias.

1852 m. Moniuszka išleidžia "Nijolę" — "Mildos" tąsą, paimtą taip pat iš lietuvių mitologijos. Lietuvių dievaitė Krūminė saugoja savo gražią dukrą nuo Pokliaus, požemio mirties dievaičio. Bet Pokliui visvien pasiseka ją pavogti ir nusigabenti į savo požeminį pragarą. Pas ją ateina "Milda" su savo kūdikiu ir maldauja apsaugoti nuo Perkūno keršto.

Rusų draugų kviečiamas Moniuszko 1857 m. važiuoja antrą kartą į Petrapilį, ir jo ten duodamieji koncertai vėl praeina su dideliu pasisekimu. Kritikai nesigaili Moniuszkai pagyrimo žodžių.

Metų gale Varšuvos laikraščiuose pasirodė pranešimas, jog sužinota, kad prieš daugelį metų su dideliu pasisekimu Vilniaus teatre praėjusios operos "Halka" partitūra jau 10 m. guli Varšuvos teatro bibliotekoje ir turima vilties, kad teatro direkcija galų gale atkreips dėmesį į "Halkos" partitūrą ir veikalą parodys vietinei visuomenei.

Carui Aleksandrui II-jam įžengus į Maskvos sostą prasidėjo politinis atoslūgis Lenkijoje. Tauta įgavo daugiau laisvės, kas atsiliepė ir teatro gyvenime.

Naujasis Varšuvos teatro direktorius italas Quattreni mokėjo išnaudoti šią liberalią kryptį neįeidamas į konfliktą su caro renzūra. Jis su entuziazmu pradėjo "Halkos" repeticijas. Tačiau po tiek metų jau daugiau meniškai subrendęs Moniuszko nebebuvo visai patenkintas savo ankstyvesniu kūriniu. Jis reikalavo leisti jam padaryti kaikuriuos pakeitimus. Buvo sutikta su visais jo reikalavimais. Iš dviejų aktų ir 4 scenų jis pakeitė operą į keturis aktus ir įvedė baletą su kalniečių šokėjais. Be to jis pridėjo puikią ariją Jontkui, operos tenorui.

Visuomenė su nekantrumu laukė operos premjeros. 1858 m. sausio pirmą dieną Varšuvos publika pirmą kartą išgirdo operą "Halka". Pasisekimas buvo neapsakomas, bilietai jau buvo išparduoti daugeliui būsimų spektaklių. Koks didelis buvo susidomėjimas opera, rodo ir tas faktas, kad dar prieš operos premjerą muzikos leidykla Gebethner ir Wolf pasiūlė jos autoriui Moniuszkai 1000 rublių už operos partitūrą. Amžinai piniginiai prispaustam Maniuszkai tai buvo didelis laimėjimas. Jis pasiūlymą priėmė, nes jam tai sudarė galimybę įvykdyti seniai projektuotą kelionę į užsienį.

Moniuszko važinėjo po Čekiją, Vokietiją ir Prancūziją, įsigijo naujų draugų ir laimėjimų. Paryžiuje jis susitiko su vengru Liszt, kuris suorganizavo jam koncertą, Pragoje susidraugavo su jaunu kompozitorium Smetana. Jam buvo labai lengva susiartinti su įvairių tautų žmonėmis, kadangi jis mokėjo penkias kalbas. Grįžęs iš kelionės jis gavo direktoriaus-dirigento vietą Varšuvos teatre. Tuomet jis jau pastoviai apsigyveno Varšuvoje ir savo 15 asmenų šeimą perkėlė iš Vilniaus į Varšuvą.

Prasideda naujas laimingas periodas jo gyvenime. Pirmu savo pasirodymu jis pristatė trumpą komišką operą "Flis" iš žvejų ir kaimiečių gyvenimo, kurią parašė būdamas Paryžiuje. Po "Halkos" triumfo kompozitorius vėl užsidegė noru rašyti operas. Iš karto pradėjo rašyti tris operas: "Rokiczana", "Kazimiero didžioji meilė", "Grafienė Diana" ir "Patria". Cenzūra išbraukė karalių Kazimierą iš operos "Rakiczana", o be valdovo, aišku, negalėjo būti operos.

Pirmenybę gavo "Grafienė Diana". Turinys naivus, bet intriguojąs, problema vice versa aristokratija, persunkta prancūzų kulto ir natūrali paprasta bajorija

T. GORECKIS AKLASIS IR VAIKAS

— szlachta. Artistai buvo parinkti kuo kruopščiausiai, o pats Moniuszka dirigavo. Atsidėkodamas už publikos palankumą Moniuszka dedikavo šitą operą Varšuvos visuomenei.

Sekantis veikalas yra vieno akto linksma opera "Verbum nobile" ir buvo pastatytas tradicinę sausio mėn. pirmąją dieną. 1861 metais Moniuszko pradėjo rašyti "Parija", kurioje iškeliama laisvės problema. Libreto rašė Chemnickis, kuris iki kompozitoriaus mirties buvo jo libretistas. Tuo metu Varšuvoje įvyko trijų valstybių galvų, Aleksandro, austrų Franz Josef ir prūsų princo Wilhelm suvažiavimas.

Varšuvos sluogsniai pradėjo virti. Triumfaliniai vartai pastatyti caro sutikimui buvo sudeginti. Iškilmingą valdovų sutikimą atžymėti vakare buvo numatytas baletas "Du plėšikai". Šposininkai skelbimuose pakeitė 2 į 3 ir išėjo "Trys plėšikai". Nežinomas asmuo carui skirtą ložę iš ryto apipylė sieros rūgštimi. Darbininkai ligi vakaro skubiai dirbo, stengdamiesi žalą atitaisyti, bet sieros, šviežių dažų ir klijų kvapas ligi vakaro neišnyko. O antrojo akto metu iš balkono pradėjo leistis balioniukai, kurie skleidė baisų dujų kvapą. Aukštieji svečiai po antrojo akto paliko teatrą ir kitą dieną paskubomis išvažiavo iš nedraugiško miesto. Nežiūrint investigacijos kaltininkai niekuomet nebuvo surasti. Bet šito įvykio pasėkoje buvo neribotam laikui uždarytas teatras: Moniuszko, artistai ir muzikantai prarado darbą.

Nepasitenkinimas ir manifestacijos didėjo. Buvo uždrausti susirinkimai ir uždarytos visos bažnyčios. Tuo metu vien Varšuvoje buvo areštuota virš 3.000 asmenų.

Moniuszko antrą kartą išvažiavo į Paryžių. Bet šį kartą jam nepavyko pastatyti Paryžiuje savo operų, turėjo pasitenkinti vien koncertais. Šį kartą Paryžiuje jis išleido savo gražiausių 34 dainų rinkinį, pavadintą: "Echos de Pologne. Melodies de S. Moniuszko".

Checinski siuntė jam dalinį libretto naujai operai "Baisus dvaras", o Moniuszko rašė muziką. Šita naujoji opera ir "Halka" yra žymiausieji S. Moniuszkos veikalai.

Tuo tarpu revoliucijos banga ėjo platyn. Lietuva subruzdo ir sukilo kartu su lenkais. Deja, pastangos nebuvo sėkmingos ir jau 1864 m. rugpiūčio m. prasidėjo baisios represijos Lietuvoje ir Lenkijoje ir Muravjovo siautėjimas. Tūkstančiai kapų iškilo Lietuvoje ir Lenkijoje, tūkstančiai našlaičių verkė dėl žuvusių arba nukankintų tėvų. Ištisi kaimai buvo sunaikinti ir baisi depresija slėgė žmonių sielas.

Moniuszko jautri intuicija numatė, kad reiktų duoti visuomenei ką nors kilnaus, patriotiško iš garsios praeities. Jis juto, kad kaip Mickevičiaus po 1831 m. pralaimėjimo duotas "Ponas Tadas", veikė kaip balzamas pailsusiai širdžiai, taip ir jo opera turėtų veikti šiandien.

Tik 1865 m. rugsėjo m. 28 d. Varšuva pamatė naujos operos premjerą. Veikalas paviršutiniškai žiūrint yra komedija, komiška opera, kaip Moniuszko ir norėjo, bet ji yra persunkta gilaus patriotizmo. Libretto nenustato tikslaus laiko. Broliai Zbigniew ir Stefan prisiekia vienas kitam, po baigto karo žygio niekuomet nevesti ir būti visuomet pasiruošusiems eiti į karą, kai tik tėvynė juos šauks. Pirmame akte rodomas lenkų kariuomenės vaizdas, o puiki kariška muzika elektrizuoja publiką. Broliai grįžta namo ir ryžtasi dirbti savo žemėje. Bet susidomėję kalbomis apie baisų dvarą, broliai važiuoja tenai. Po daugel visokių įvykių, šposų ir šokių viskas baigiasi abiejų brolių susižiedavimu.

Tautiniai rūbai, konfederadkos, uniformos, kaip "Halkoje" ir "Grafienėje", sukėlė entuziazmą. Pasisekimas buvęs begalinis. Ovacijos kompozitoriui neturėjusios galo. Visuomenės egzeltacija išgąsdino rusų caro cenzūrą ir po trijų pastatymų buvo uždrausta tą operą statyti. (Šio straipsnio autorei teko 1966 m. rugpjūčio m. Varšuvoje sezono atidaryme tą operą girdėti).

Retas kompozitorius buvo visuomenės taip dievinamas kaip Moniuszko. Jis buvo kviečiamas į koncertus, jo veikalai ėjo Minske, Lvove, Vilniuje, Kaune, Čekijoje ir Rusijoje. Pragoje 1868 m. kompoz. Smetanai diriguojant, ėjo "Halka".

Moniuszka parašė dar vieną operą "Parija" iš indų gyvenimo. Moniuszkos talentas, gal net genijus, buvo vienalytis, grynai tautiškas ir iš tų ribų jis išeiti negalėjo. Tai ir "Parija", nors dekoracijos, rūbai ir pavadinimai buvo indų, bet muzika daugiausia priminė lietuviškus ir gudiškus motyvus. Bet ir šita opera neatidarė jam durų į platųjį pasaulį, net ir pas savuosius ji neturėjo pasisekimo. Greitai ji buvo išimta iš repertuaro. Jo sveikata eina blogyn ir kūrybinės jėgos jį apleidžia.

Dar sykį sužibėjo kompozitoriui laimė, kai 1870 m. jis kviečiamas į Maskvą, į "Halkos" premjerą. Jis su džiaugsmu ten važiuoja, susitinka su senais draugais ir yra laimingas savo pasisekimu. Jis ten priima ovacijas su jam įprastu kuklumu. Grįžęs namo jis rašo dar vieną operetę "Beata", kuri publikai nepatiko.

Birželio m. 7 dieną 1872 m. Moniuszko grįžęs iš bažnyčios gavo širdies priepuolį. Daktarai jau nebegalėjo jam padėti ir jis mirė tą pačią dieną.

Pagal kroniką Varšuva tuomet turėjusi 350.000 gyventojų, iš kurių 80.000 palydėjo savo mylimą kompozitorių į Pawąrki kapines. Ant paminklo buvo iškaltas tik vienas žodis "Moniuszko".

IŠ "MILDOS" KANTATOS.

RAUDA — I.

Ar Tau ko trūko, ar bloga buvo?
Kodėl mus, broli, apleidai?
Ar alkanas buvai, ar su mumis nemiela?
Ar iš mūs kas nors Tave nuliūdino?

Ar neturėjai žvėrių turtinguose miškuose?
Ar neturėjai įrankių pagaut?
Ar neturėjai namuose atsargų?
Ar neturėjai kur padėti galvą?

Argi mes, broli, neužtektinai mylėjom?
Argi neištikimą turėjai žmoną?
Argi vaikai Tavo neklusnūs?
Negi išbėgo į svetimus kraštus?

Dėl ko, dėl kogi vienus palikai?
Kodėl mus, broli, apleidai?
Motinos ir žmonos širdys apsikraujavo ...
Bralius ir seseris liūdesyj palikai.

RAUDA — II.

Išėjo, kur šešėliai protėvių šaukė,
Į amžinybės kalną vakaruos ...
Laidyti iš ten nuodingų vilyčių —
Žvėris ten gainioti laisvai.

J. PAUKŠTIENĖ — RŪPINTOJĖLIAI

Metu Tau į laužą lūšio lopas,
Vanago ir erelio sparnus ir nagus,
Su jais užlipsi augštybę kalno,
Praskrisi bedugnes, debesis tamsius.
Pateksi ten, kur tau pažadėta,
Kraštas gražus.

RAUDA — III.

Jau matom dvasią: į vakarus skrenda,
Ant nenuoramos žirgo numylėto.
Jį puošia ir blizga sidabro šarvai,
O galvą jo auksinis šalmas dengia,

Į dausas plačiuoju keliu skuba,
Į Vakarus, dangaus link.
Abiejose rankose po tris žvaigždes iškėlęs,
Kurios iš dangaus jam iškrito.

Ant peties sakalas didingas ulba,
Ir ištikimasis šuo jo pėdomis seka,
Ir draugų linksmųjų didžiausias būrys
Į vakarus dangiškais laiptais skuba.

Šalimais jo bočių dvasios plaukia,
Iš aukštybių žvaigždės kelią jam šviečia...
Jos skrenda, skrenda, čia gimsta, čia miršta,
Auksiniame debesies glėbyj išnyksta.

RAUDA — IV.

Neverkit dėl jo — tas kraštas laimės ir laisvės;
Ten mūsų tėvūnų šalis.

Ten visada stiprus, visada sveikas ir jaunas...
Niekad neišeini iš jaunų metų.

Neverkit, neraudokit — jam ten geriau,
Pasalūnų, priešų nėra ten.
Rusai, vokiečiai jo nepasieks tenai,
Su savais jis bus pats sau.

Su tėvų šešėliais ir didvyrių
Tamsybių dvasias išgainios,
Jie ten turės galybes laukinių žvėrių,
Šimtą saidokų ir tūkstančius strėlių.

Ten gers midų, taškys iš stumbrų ragų,
Ten nebijos tamsybių dvasių baugių,
Gerosios dvasios myluos juos linksmai.
Jie tik gers, valgys ir šaudys aukštai.

RAUDA — V.

Jau jo dvasia už Anapilio randasi,
Anapilio kelias slidus, pentinai kraštus braižo,
Lyg vilko nagų ženklai įsibrėžia,
O arklys dreba, prunkščia ir miklią galvą kraipo.

Perniek slibinas iš kiaurymės žiūri,
Išalkusius nasrus pražiojęs stebi didžiūną.
Jis į aukštį žiūri, neboja baidyklių,
Akimis dausų platybes matuoja.

Štai, matyti, skuba šunes ir tarnai iš paskos.
Ir sakalas skrenda trijų žvaigždžių šviesoj,
Ir dvasių šešėliai kartu skuba, bėga
Į dausų pasaulį pro vartus dangaus.

P. Bernardo Naujalio vertimas.

DOVANOS

S. V.

Vilniaus aerodromas tviskėjo jūra žmonių, laikančių rankose glėbius gėlių. Įvairiaspalviai gladiolai, ružavi gvazdikai, rožės, baltos ramunės žiežirbavo saulės spinduliuose, o žmonių akyse spindėjo džiaugsmo ašaros ir susirūpinimas, kaip atpažinti saviškius, brangius svečius iš Amerikos, lipančius iš lėktuvo.

Galingas plieno paukštis suko paskutinį ratą viršum Vilniaus bokštų, tarp Panerių kalnelių ir mėlynuojančios Neries. Liepos vidurio karšti saulės spinduliai refleksija mušė į milžino lėktuvo sparnus ir tiesėsi viršum sostinės pilksvų debesėlių.

Pagaliau dar vienas posūkis, ir didysis milžinas riedėjo tiesiu aerodromo taku iki pat sustojimo vietos. Tada pradėjo išlipti keleiviai. Kaikurie vieni kitus atpažino labai greitai, kaikurie abejojo. Tačiau buvo ir tokių, kuriuos apsupo būrys tikrai nežinodami, ar jie giminės ar ne. Kaikurie iš jų susitiko jau antrą kartą, o viena viešnia, sako, svečiavosi jau net trečią kartą pas savo sūnų ir marčią. Tad žmonės greitai būriavosi, sveikinosi, apsikabinę verkė džiaugsmo ašaromis.

Gal ilgiausiai iš visų atvažiavusiųjų stovinėjo viena senutė, apsirengusi naujausiais paskutinės mados drabužiais. Ji dėvėjo ilgas raudonas kelnes su tokiu pat švarku, o ant galvos buvo užsidėjusi įvairiaspalvį peruką, kurio visų spalvų jokiu būdu negalėtum suskaičiuoti. Bendrai, josios galva atrodė, kaip pavasarį nublukusio šerno nugara.

Visi atvažiavusieji garsiai šnekučiavosi, fotografavosi su gėlėmis ir be gėlių, grupėmis ir pavieniui.

Tada staiga išsirito pro laukiamosios salės duris būrys žmonių ir visi bėgo tiesiai per aikštę prie vienišos senutės. Apipuolė ją visas spiečius šaukdami:

— Sveika, tetule! Sveika!

Ji, kaip perkūnui nutrenkus, sudrebėjo, pradėjo mosikuoti rankomis ir žiobčioti savo raukšlėta burna. Išbučiuota, išglebesčiuota, pagaliau ir ji rado progos pratarti į juos:

— Na! tai sveiki! Sveiki! Ale, kad jūs čia toks didelis bunčius susirinko! Tai man didelis džiaugsmas!

Ji norėjo dar kažką pasakyti, nes viską buvo pasiruošusi lėktuve, bet staiga pamiršo. Tik po ilgesnės pertraukėlės ji tęsė toliau:

— O aš mislijau, kad mano tik vienas kuzinas atvažiuos. O dabar matau, kad jūsų yra visas didelis bunčius. Tai man didelis džiaugsmas.

Tuo tarpu ekskursijos vadovai ragino atvažiavusius lipti į autobusą ir važiuoti į Vilnių. Tad ir tetulė iu Amerikos laikinai atsiskyrė su savo giminėmis.

Gintaro viešbutyje jau virė gyvenimas. Suvažiavo visi svečiai ir artimieji, giminės ir negiminės, pažįstami ir nepažįstami, draugai ir nedraugai, bičiuliai ir kaimynai. Tetulė iš Amerikos gavo savo kambario raktus ir jau laukė saviškių. O tie, kaip pridera geriems žemaičiams, atvažiavo ne tik su savo užkandžiais, bet ir su gėrimais. Tuoj sunešė pintines, dėžes, krepšius ir maišiukus. Apdėjo tetulės kambario stalą dešrom, skilandžiais, sūriais, pyragais, lietuviška duona, medum, o taip pat gira ir net midum. Pagaliau vienas iškėlė iš skolinto maskvičiaus net bačkelę alaus ir atsargiai atridino viešbučio koridoriumi, kad kartais be reikalo nepamatytų administratorius.

Tetulės kambaryje prasidėjo tikra senovės lietuvių puota. Skobniai lūžo nuo valgių, o geltonas alutis putojo per stiklinių kraštus. Kaikurie jau beveik pradėjo ir dainuoti, bet kiti sudraudė, kad geriau tylėtų ir nepasirodytų, kad iš kaimo.

Tetulė žiūrėjo į visus svečius labai susigraudinusi. Ji tikrai ir negalvojo, kad jų čia tiek daug susirinks. Tad protarpiais vis kartojo:

— O aš mislijau, kad mano tik vienas kuzinas atvažiuos. O dabar matau, kad jūsų čia yra visas didelis bunčius. Tai man didelis džiaugsmas.

Tad giminės tetulę vaiuino tikrai lietuviškai. Siūlė dešrų, sūrio, medaus, o tarpais pylė alaus ir degtinės, pasikeisdami su gira.

Kai jau visi gerokai užkando ir užgėrė, giminės pradėjo imti iš maišelių dovanas. Apkabinėjo senutę ant kaklo ir ant rankų gintarais ir juostom, apkrovė staltiesėm ir rankšluosčiais. Ji glostė kvepiantį liną savo raukšlėtom rankom ir negalėjo atsidžiaugti, kad Lietuvoje merginos dar moka taip gražiai austi. Susigraudino ir pilnomis ašarų akimis tarė:

— Kai aš atvažiavau iš krajaus į Ameriką, tai ir aš mokėjau taip dailiai austi... Ale paskui užmiršau...

Ir ji pravirko gailiomis ašaromis.

Laikas bėgo greitai, ir saulutė jau pradėjo slėptis už Vilniaus bažnyčių bokštų. Tad, ramindamas tetulę, prakalbėjo vienas iš pusbrolių vaikų:

— Mes, tetule, girdėjome, kad jūs visi Amerikoje labai bagoti ir turite daug pinigų.

— Na, turėti tai visi turi. Ale kiek, tai aš tikrai nežinau. Mudu su vyru tai dirbome. Pernai jis, amžiną atilsį, pasimirė. Mudu labai seivinome, niekur nepraspendydavome, tai suseivinome gana daug. O dabar aš ant penšeno, tai irgi gaunu. Naje, paskui su vyru mudu nusipirkome hauzą dviejų fletų. Į vieną fletą įleidome randaunykus. Už tai gaudavome rentą. Patys gyvenome beismonte ir dar turėjome didelį porčių. Tai tik paskui, vėliau jau, perėjome ant pirmo fluoro. Mat, klebonas patarė, kad beismonte nesveika labai.

— O kaip ten, tetule, Amerikoje su automobiliais? Ar visi juos tikrai ten turi? — paklausė vienas.

— O! Jūs mislijate karai? Jų daug kas turi. Ale tie karai tai labai negerai. Būna daug eksidentų.

Jau visai sutemus, svečiai pradėjo skirstytis namo.

Dėkodama už dovanas ir vaišes, ji palydėjo visus iki pat viešbučio durų.

Grįžtant ant laiptų, ją pašnekino nepažįstamas žmogus:

— Na! Tai kaip jaučiatės Lietuvoje? Kaip patinka Vilnius? Ar daug apdovanojote gimines?

— O! Ne! Aš nieko! Jie mane visi apdovanojo. Mat, jų buvo visas bunčius, o aš tik viena.

AK, MARGARITA!

A. GIEDRIUS

Auštančio pavasario saulė buvo tokia šviesi ir tokia gera! Žydriame priešpiečių danguje iškilus, į visas puses gausiai žėrė malonią savo šviesą ir šilumą, ir ji tik viena tebuvo tokia visoje padangėje ir visoje neaprėpiamoje erdvėje.

Pirmutinė pajuto ją sode sniegutė ir pabeldė į tipstantį sluogsnį sniego. Sniegas prasiskyrė ir davė jai vietos kilti.

Nedaug dienų praėjus, visai iškilo į viršų skaistus, drovus žiedelis, ir buvo baltas baltutėlis — baltesnis už tirpstantį sniegą ir už pačią dieną.

Prasikalusi pro sniegą ir prasimerkusi, sniegutė pirmiausia pamatė saulę. Ji ir po sniegu ją juto, o dabar ir matė.

Saulė buvo labai balta ir skaisti, baltesnė ir skaistesnė už sniegą ir sniegutės žiedą. Ji švietė ir šildė. Ir buvo tokia nepaprasta ir labai galinga: iš jos trykšte tryško tiktai numanoma galybė. Ta galybė ir buvo labai gera. Sniegutė tuojau suprato, kad tos galybės dėka ji ir pabudo po sniegu ir iškilo į šviesą. Ji pajuto malonų pilnumą savyje, visu savo žiedeliu pasistiebė ir tarė:

— Sveika, karaliene!

Geresnio pasveikinimo ji nesumanė.

Dar pasidžiaugusi puikiu saulės veidu, gėlelė apsidairė. Nieko aplinkui nebuvo panašaus į saulę nei į ją pačią. Medžiai stovėjo tamsūs, krūmai — taip pat. Tik sniegas baltavo, augštai kabojo žydras dangus, o žemai, šone, stypsojo melsvai žalia tvora.

Tvora buvo sustingus ir visai nejudėjo. Sniegas tirpdamas braškėjo. Plonosios medžių šakelės vos numanomai skėsčiojo, įvairiais skerskryžiais ir vingiais atsimušdamos žydriame dangaus skliaute.

O tas dangus — neatsižiūrimas. Nejudėjo ir nesimainė, bet buvo labai gražus — savo platumu, savo gilumu ir nesuvokiama tolybe.

Gėlelei rodėsi, kad ir dar kažinkur kažinkas vyksta — pamaži, iš lėto, vos numanomai . . .

Ir staiga už sodo suskambėjo skaidri giesmelė. Prasidėjo žemai ir kilo į viršų. O tuojau sniegutė ir pamatė: augštai dangaus mėlynėje mirgėdamas kabojo mažas padarėlis ir giedojo čireno — visas sodas skambėjo.

— Kaip miela! — pamanė gėlytė. — Aš taip negaliu . . .

Vyturėlis pagiedojęs nusileido žemėn, ir vėl buvo tylu. Dabar gėlytė juo labiau juto, kad toje tyloje ir toje begalinėje šviesoje dar kažinkas vyksta. Ir dar augščiau norėjo iškilti ir dar daugiau pamatyti ir pajusti. Tuo tarpu sniego sluogsnis apie ją vis plonėjo ir plonėjo . . .

Iš kiemo pusės atlėkė pirmoji musė, nutūpė ant kriaušės spurgo ir ėmė jį laižyti. Palaižiusi pakilo, paskraidė tarp medžių ir šakų, nusileido žemyn ir nutūpė ant sniegutės. Nutūpusi perbėgo visu žiedeliu ir vi-

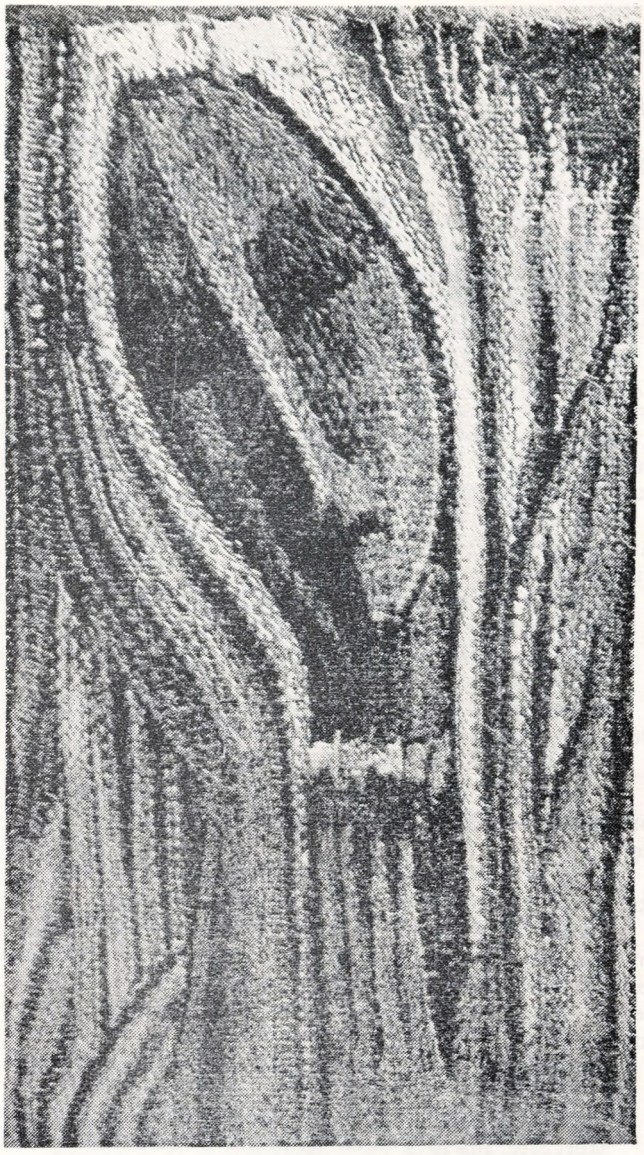

J. BALČIKONIS SUSIMĄSTYMAS

su liemeneliu, sugrįžo į viršų ir ėmė laižyti žiedelio vidurį.

— Nei šis, nei tas! — garsiai pasakė ji.

Ir buvo pasistiebusi skristi.

— Aš tokios visai nelaukiau, — atsiliepė sniegutė.

— Ką tu išmanai! — pasakė musė ir nuskrido.

Ji buvo atlėkus iš karvių tvarto. Ant skaisčių sniegutės žiedo lapelių pasiliko smulkios dėmelės.

— Kaip nemalonu! — atsiduso gėlelė.

Po valandėlės ji pamatė gyvulį. Tai buvo didelis šuo plačiu riestu snukiu, nudribusiais žabtais, išsprogusiomis akimis, visas murzinai dėmėtas, smailia uodega. Jis vaikščiojo viską uostinėdamas. Užėjo ir sniegutę. Sustojo prie jos, prikišo prie žiedelio savo snukį ir pauostė. Jo snukis buvo šaltai drėgnas, ir to drėgnumo pasiliko ant žiedelio. Sniegutė sudrebėjo. Ir dar kartą sudrebėjo, kai šuo eidamas ją kone sumynė.

Šuniui nuėjus, sniegutė lengvai atsikvėpė ir vėl ėmė dairytis. Štai, mato ji, vėl kažinkas ateina. Ateina visai netaip, kaip šuo, kuris drėgnu savo snukiu palietė žiedelį. Ši eina galvą iškėlusi, plaukai pasipūtę, dvi žvdrios akys spindi kaktoje. Jos veidas atviras ir savo baltumu panašus į sniegą, o akys — į dangų.

Ji tuojau pamatė gėlytę, pasilenkė, atsargiai pirštais palietė žiedelį ir prašneko:

— O, meilute! Kokia tu graži! Koks baltas, koks skaistus tavo žiedelis!

Gėlytė atsiduso pamaniusi apie musės paliktas pėdas.

— Miela gėlyte! — kalbėjo nepažįstamoji. — Tu pirmutinė sutikai pavasarį ir pirmutinė pradžiuginai šiandien liūdną mano širdį... Pavasaris! Koks puikus aušta pavasaris! O štai mano širdis kenčia... Miela gėlyte, kokia tu graži! Be ydos, be jokios klaidos...

Sniegutė nežinojo, kas ta būtybė, bet juste juto, kad į nieką ji nepanaši, kas aplinkui ją, gal tiktai — į saulę. Gėlelė nebūtų galėjusi pasakyti, kodėl panaši į saulę. Gal dėlto, kad jos balsas buvo panašus į vyturėlio giesmę, o jos pirštų palietimas buvo šiltas, kaip saulės spindulys, ir nuo jo nepasiliko jokio ženklo.

Paskui mergaitę jos pėdomis vėl atėjo šuo. Prisiartinęs iškėlė galvą ir šaltu, drėgnu snukiu palietė jos ranką.

— Šalin, Buldžiau! Tu man nepatinki.

Pasižiūrėjo į šunį ir dar pasakė:

— Tu negražus.

Šuo apsilaižė ir nuėjo.

Mergaitė vaikščiojo po sodą ir stabtelėdama žiūrėjo į padangę, kur skambėjo vyturėlio giesmė.

* * *

Ji ėjo per kiemą ir sutiko kiaulę. Ta kriuksėdama sustojo priešais, kilstelėjo galvą ir pažiūrėjo į mergaitę.

Mergaitė daug sykių buvo mačiusi deglę, bet šį karta ją pamatė tokią, kokios nebuvo mačiusi.

Deglė buvo stambi ir liesa, didelėmis nudribusiomis ausimis, iš po kurių spoksojo mažytės akutės. Ji prikišo savo šnipą prie mergaitės suknelės ir vėl kilstelėjo galvą, mirkčiojo baltais savo blakstienais ir kriuksėjo.

Mergaitė akimirką žiūrėjo į ją, paskui riktelėjo:

— Uč!

Ir pliaukštelėjo kiaulei per nudribusią ausį.

Mergaitė nuėjo į savo kambarį ir atsistojo prieš veidrodį. Ir palygino... Šuo Buldžius ir deglė kiaulė... Visu savo akiu įžvalgumu ji dabar pamatė, koks ištįsęs jos veidas, kokia kuprota nosis... ir tas tamsus apgamas ant skruosto. Lygiai ties ta vieta ir deglės juodas pliozas ant šnipo... Kam patiks toks veidas!...

Kitos mergaitės pasakoja, kaip miela su berneliais pasižvilgčioti... O jai... Ne, ne! Kas gi žiūrės į tokį veidą!... Ji neturės mylimo. Ji tik slapčia tepasvajos. Niekur nenorės rodytis, kad būryje nesijaustų vieniša ir paniekinta...

Aitri banga jausmo persirito jai per širdį, ir patvino akys...

Pasigedo jos motina. Ir rado besėdinčią ant lovos tuščiom rankom. Palietė kaktą, pabraukė ranka per plaukus.

Mergaitė apkabino motiną ir pravirko. Motina atsisėdo šalia ir patylom glostė jos nečius. Ir ji pati kadaise svajojo būti laiminga, dar labiau trokšta laimės savo vaikui.

— Raminkis dukrele, — tarė ji po ilgo tylėjimo. — Teesie Jo šveičiausioji valia.

Mergaitė nusišluostė akis ir tarė:

— Mamyte, aš važiuoju pas dėdę.

Motina tiktai apsidžiaugė. Atmaina — į sveikatą. O jei kokie aštrūs klausimai, tai dėdė — kunigas.

Verutės dėdė klebonas buvo augalotas vyras, labai panašaus veido sudėjimo, kaip jos, tik visada gerai nusiteikęs. Pamatęs seserėčią, pasveikino:

— Sveika, sveika, Verute, su auštančiu pavasariu iš motinos gūštelės į dėdės gardelį atsilankius! O seniai ir bebuvai, seniai. Kaip drūti tėvas, motina, kaip greitas brolis padauža?

— Namie viskas gerai, dėde klebone.

— Dėkui Dievui, dėkui Dievui. Namie viskas gerai, o tave pats savo akimis gerą matau.

— Kažin, dėde klebone, kiek to gerumo...

Klebonas atsilošė ir išpūtė akis.

— O kas tau pasidarė?

— A, dėde klebone... Negaliu tau staiga pasakyti.

— Gerai, vaike. Kabink drabužį į vagį ir eiva į valgomąjį. Žinau, kad žmonės kelionėje praalkę puola į pesimizmą.

Klebonas pašaukė šeimininkę ir liepė pavaišinti viešnią. Paskui jis vėl kalbėjo Verutei:

— Pesimizmas... Pesimizmas visai nepritinka jauniems žmonėms. Vyk lauk iš galvos pesimizmą!

— O jeigu, dėde, ne tik galvoje?...

— Aha, ne tik galvoje?... — klebonas vėl išpūtė akis.

— Aš nežinau, dėde, ką tu manai, bet aš rimtai noriu su tavimi pakalbėti.

— Gerai, vaike, — sutiko klebonas. — Jeigu jau taip rimtai, tai eiva pas mane į kabinetą.

O ten Verutė pasakė:

— Mano kalba, dėde, labai trumpa: prašau įstatyti mane į vienuolyną.

Klebonas ilgu žvilgsniu pažiūrėjo į seserėčią ir tarė:

— H... į vienuolyną... Ar tas tavo noras rimtai apgalvotas?

— Rimtai, dėde.

— H... Norėčiau žinoti, kuo tu nepatenkinta pasaulyje?

— Tu pats matai, dėde...

Ji susigraudino ir užsiėmė rankom veidą.

— Suprantu, vaike, suprantu. Ta dėdės nosis ir apgamas... Ei, vaikuti! Aš didesnių nosių ir kreivų akių esu matęs. Vieną grafaitę pažinojau rieste užriesta nosim, mažytėm akutėm. Kitą augštos kilmės mergaitę pažinojau su mažtelyte kaip pupa nosiuke. O abi gerai ištekėjo.

— Veltui ramini, dėde klebone.

— Ne raminu, o teisybę sakau... Vieno mažo pirklio duktė Vilniuje turėjo ne tik didelę nosį, bet ir vyriškas rankas, dideles ausis, o ar neištekėjo už didelio ir turtingo pirklio! Pasižiūrėk ir į mane. Mano nosis kur kas didesnė už tavąją, smakras kaip gelda, veidas ir kakta lyg žagre raukšlių išvagota, o netoks dar senas. Bet gyvenu ir nieko nepaisau.

— Taip, dėde. Tu vyras... tu klebonas.

— Niekas, kad klebonas. Protingi žmonės viską už gera palaiko, o kitų nepaisyk! Eik drąsiai per gyvenimą, kaip aš darau. O pas Dievą visi lygūs: ir raiši ir kuproti, ir...

— Gražiai kalbi, dėde. Tam tu ir kunigas.

— O ar ne teisybę sakau?

— Teisybe, dėde. Bet man nė kiek nelengviau.

— H... Nelemtas vaikas. Daugiau proto klausyk, ne širdies. Jei tik širdies teklausysi, tai šunes žino į kokias pelkes nubrisi!

— Dėde, ir širdis Dievo duota.

— Žinoma, Dievo. Bet protas ir sąžinė mums kelią rodo.

RASA ARBAITĖ

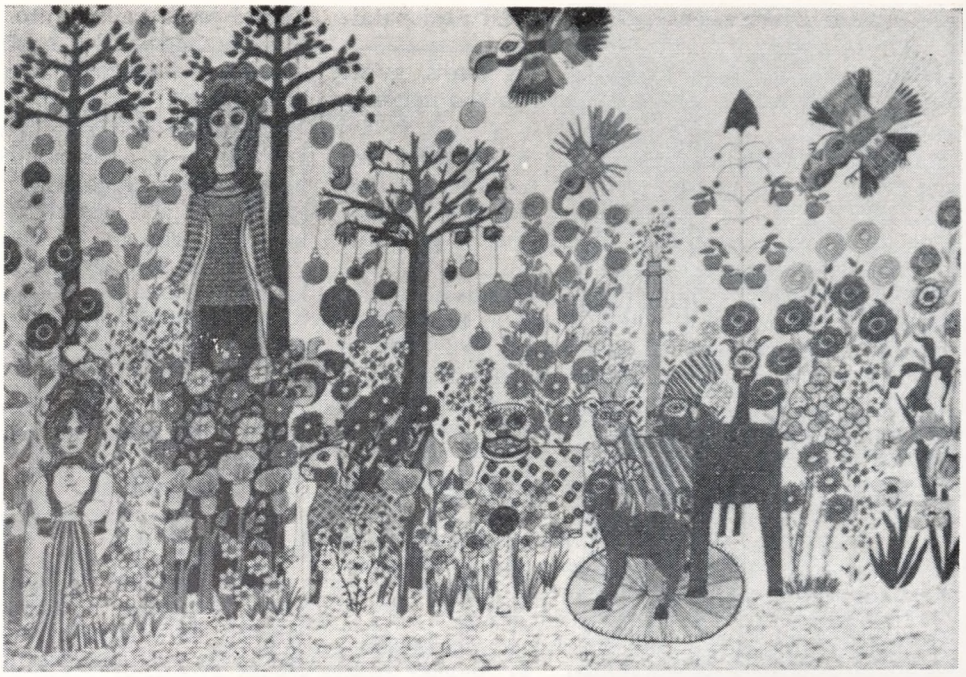

SODO

FANTAZIJA

— Ai, dėde klebone! Tai vis sunkūs dalykai... Kodėl Viešpats Dievas, geriausias mūsų Tėvas, kaip tu sakai per pamokslus, negalėjo visus žmones gražius sutverti!

— Cit, vaike! Dievas viską galėjo ir viską gali. O grožį geriausiai pažįsti per palyginimą. Čia yra ir kitų samprotavimų. Bet gana ir to, ką žinom.

— Gerai, dėde. Aš nežinau filosofijos gilybių. Bet kam tu pasakei, kad grožį geriausiai pažįsti per palyginimą? O jeigu taip, tai grožis ir be palyginimo suvokiamas. Aš taip ir tikiu.

— Tu taip tiki... Bet viso gyvenimo nepažįsti, sakau tau. Įsigalvoji. H... Jeigu tu būtum ne septyniolikos, o dvylikos metų, tai išsipjaučiau šmaikščią beržinę rykštaitę, paguldyčiau ant suolo ir įkirsčiau... tiesiai į nuogą.

— Tu žiaurus, dėde.

— Ne. Aš tik noriu atidaryti tau akis. Ką tu kaltini giminę ir patį Dievą, o nesupranti Jo darbų ir nepažįsti pati savęs! Štai jau septyniolikos metų merga, o tokia pat paika, kaip dvylikos... kaip ožka!

Verutė susirūpinusi pažiūrėjo į dėdę. Bet jis tik smarkiai ir rūsčiai kalba, o piktumo jo veide visai nėra.

— Grožis!... — jau beveik šaukte šaukė dėdė klebonas. — Įsikando grožį! Tu, vaike, dar nepažįsti viso grožio. Ar tu pati negraži? Kas tau sakė, kad negraži? Pasižiūrėk į save visą — kaip liepa mergaitė... sakytum, iš gražiausio Karraros marmuro išskobta. O kokia prasminga veido išraiška!... Kvailas, kas težiūri į nosį, o nemato viso žmogaus! Ir tu pasižiūrėk į save...

Šeimininkė pakvietė į valgomąjį, o kai ji vėl išėjo, klebonas dar pasakė seserėčiai:

— Dabar aš tavęs veikiai nepaleisiu pas motiną. O jeigu tu čia nepasidarysi lemtesnė, tai nepažiūrėsiu, kad tu septyniolikos metų: beržinės tu man neišvengsi!

Verutė jau žino: tasai dėdė klebonas tik griežtai kalba ir bara, bet niekada nesupyksta. Ir ant jo negali supykti, tik dar labiau jį gerbi ir myli...

Juodu nuėjo į valgomąjį. Po valandėlės įėjo kunigas vikaras. Jis buvo kiek šlubas ir ant dešiniojo veido turėjo didelį randą. Kadaise, septintosios klasės gimnazistas, sykiu su kitais draugais buvo savanoriu kare. Karo mūšiai jį ir sužalojo. Verutė visada jo gailėjo.

— Sveika, panele Verute, seniai matyta! — pasveikino jis.

Verutė visada jautė kažinkokią šilumą jo žodžiuose. Ir jo pamokslus ji daugiau širdim, ne protu suimdavo. O matydama jį, mažiau tejusdavo savo pačios nelaimę.

— Mano seserėčia, — tarė klebonas, — pasiilgo dėdės ir atvažiavo ilgiau čia pabūti.

— O, ne, dėde klebone! — gynėsi mergaitė. — Aš negaliu ilgai...

— Palauk, vaike, — tarė klebonas. — Pakliuvai čia, tai dėdės valia, ne tavo. Matai, kunige, kokia nelemta: dėdei į akis šoka. Pirmai kone rykštę paėmiau.

Vikaras šypsojosi, o klebonas dar pridėjo:

— Matai, kunige, įšoko jau į aštuonioliktus metus ir į ginčus su dėde eina. Palauk, vaike: tekėti dar vistiek neleisiu. Palauksi devynioliktų...

Mergaitė paraudo ir užsigynė:

— Nė nemanau: dėde klebone...

— Nemanau... Tegu tik pamoja šarka su uodega!...

Užkandę ir vienaip ar kitaip pakalbėję, visi trys atsikėlė nuo stalo ir išsiskyrė. Klebonas tuojau atnešė pluoštą laikraščių, padavė Verutei ir pasakė:

— Pasiskaityk, kol vėl susitiksim. Aš einu pasimelsti. Ir darbo turiu neatidedamo.

Verutė nuėjo į savo įprastą kambarį ir tvėrėsi laikraščių. Skleidžia vieną, skleidžia kitą. Kur paskaito, kur praskleidžia. Ir štai viena antraštė labiausiai krinta jai į akis: "Ką gali chirurgo peilis".

"Ką gi jis gali?" pamanė mergaitė ir ėmė skaityti. Skaitė, skaitė, ir jos širdis susiūbavo krūtinėje. Daktaras Čiobras daro nuostabias operacijas. Ne tik gydo, bet ir dailina bei gražina ydingą veidą! Koks nuostabus daktaras! Vienai moteriai pašalino bjaurų pušką nuo skruosto, kitai — apgamą nuo veido, trečiai ištaisė visas raukšles, ir ta dvidešimčia metų pajaunėjo! Dar vienai įlopė žandą... Ir daugiau dar visokių nuostabių pakeitimų padarė. Nuostabus dak-

taras. Paties Dievo siųstas. O gal ir jai nosį pataisys... ir tą apgamą?...

Daugiau ji negalėjo skaityti. Jos širdis gyvai tvaksėjo, veidai kaito, per visą kūną užtelėjo malonus jausmas.

Atsistojusi stipriai sunėrė rankas ir pažvelgė pro langą į sodą. Koks gražus pasaulis! Ir tiktai pro langą pažvelgus! O kur visos saulėtos platybės! Svajonei nei galo, nei krašto nėra. Rodos, ims ir pliš krūtinė...

Priėjo prie veidrodžio ir ėmė vaizduotis save būsimą. Apgamas nuimtas, nosis išlyginta, tiesi, vidutinio didumo, kaip brolio, o jis — beveik gražuolis... Pasižiūrėjo į stuomenį — dailus. Akys rusvai mėlsvos, antakiai tiršti, plaukai tankūs, rusvi, žvilgą... Teisybę dėdė klebonas sakė... Viešpatie, kokia būtų laimė!...

Ji nebesusivaldė daugiau — pasigriebė laikraštį ir nubėgo pas kleboną.

Klebonas skaitė brevijorių ir rimtai pasižiūrėjo į seserėčią. O ji nušvitusi stovėjo prie durų su laikraščiu rankoje ir laukė. Klebonas užvertė knygą.

— Jau tu, stirna, vėl dėdei suksi galvą.

— Labai atsiprašau, dėde klebone: neiškenčiau, Klebonas pasižiūrėjo į laikraštį.

— Ką gi tu čia tokio baisaus radai?

— Ne baisaus, dėduk: aš radau didelį džiaugsmą!

— Didelį džiaugsmą! Na, sakau, sakau... Kas gi čia per džiaugsmas toks karštas?

— Labai karštas, dėduk. Tik pirmiau reikia tavo žodžio. Ar taip, dėde?...

— Šunes žino, vaike, ką tu čia manai. Aš be reikalo žodžio nemėtau.

— Žiūrėk, dėde.

Ji atkišo laikraštį ir parodė tą antraštę "Ką gali chirurgo peilis".

— Skaičiau, — pasakė klebonas, pažiūrėjo į mergaitę ir valandėlę susimąstė.

Verutė žiūrėjo į jį, ir jos širdis neramiai skubėjo.

— Gerai, vaike, — tarė klebonas. — Daktaras Čiobras — garsus chirurgas. Jeigu tu manai, kad jis palengvins tau širdį, važiuok. Aš padėsiu.

Mergaitei pasruvo akys. Ji nieko negalėjo ištarti, bet jos širdis buvo kupina geriausių jausmų dėdei... tam barančiam ir mylinčiam dėdei.

— Gerai, gerai, vaike. Būk rami. Aš tave palydėsiu ir pasirūpinsiu, kad viskas ko geriausiai išeitų.

Jis paglostė ją per petį ir išleido pro duris.

Savo kambaryje Verutė vėl atsitojo prie lango. Jos širdis buvo labai pilna ir jos jausmu užteko Viešpačiui Dievui ir visam puikiam pasauliui.

* * *

Kitą dieną Verutė su dėde klebonu jau sėdėjo daktaro Čiobro laukiamajame. Pagaliau juodu priėmė.

— Mielas daktare, — pradėjo klebonas, — atvežiau savo seserėčią. Prašau palengvinti jos širdį...

Daktaras jau buvo pastebėjęs, ko iš jo galėjo tikėtis. Jis paėmė mergaitei už pasmakrio ir pakėlė jos veidą.

— Būk rami, — pasakė jai. — Tamstos nelaimė nedidelė. Po keliu savaičių kitokia griši namo.

Verutė žiūrėjo į daktarą, ir jos širdyje augo tikėjimas...

Rytą anksti buvo pirmutinė operacija. Kitą kartą dar viena, paskui dar viena. Bet kas ta operacija!

* * *

Verutė jos beveik nejuto. Daugiau vargo ir skausmo po operacijos. Bet kantrybės jai užteko. Visos jos mintys, visi jausmai lėkė į ateitį. Nes juk pasaulis toks gražus, ir ji tame pasaulyje — visai kitokia!...

Pagaliau ji pirmą kartą atsistojo prieš veidrodį. Pasižiūrėjo ir nežinojo, kokiais jausmais prabilti, kokiais žodžiai prakalbėti. Ir staiga suskambėjo jai ausyse kažinkada girdėti operos žodžiai: "Ak, Margarita! Tai nebe tu, tai nebe tu!..."

— Kad išsilygintų randai, dar pabūsi... — pasakė daktaras.

Praėjo ir tas laikas. Verutė galėjo grįžti namo. Ir ta diena buvo pati šviesiausia. Kone tekina nubėgo atsisveikinti su daktaru.

— Sudieu, pone daktare. Aš jums labai labai dėkinga. Aš dabar panaši į savo brolį, o jis gražus, daktare.

Ir pati nepasijuto, kaip dar pasakė:

— Dabar man visai kitas pasaulis... Dabar aš galėsiu ir ištekėti.

Daktaras pakvietė ją sėstis.

— Mergaite, — tarė jis, — chirurgo ranka — žmogaus ranka ir tesiekia tiek, kiek mato jo akis. Tu dabar graži pati sau ir kitiems. Bet kai ištekėsi... kukurie pareis iš tavęs, dar galės priminti tave buvusią...

Verutė didelėmis akimis žiūrėjo į daktarą.

— Taip, mergaite. Aš privalau pasakyti... Bet ir linkiu tau gyvenimo džiaugsmo.

Verutė nuleido galvą ir valandėlę tylėjo. Paskui pasakė:

— Ačiū, daktare.

Nusilenkė ir patylomis išėjo.

* * *

Ji parvežė džiaugsmą visiems namams. Ją sveikino, gražius žodžius jai sakė. O ji grįžo ne tik pagražėjusi, bet ir labai rimta, susimąsčiusi. Tas rimtumas ir susimąstymas ypač tiko pagražėjusiam jos veidui. Taip pasakė jai brolis. Verutė jam nusišypsojo ir tik jam.

Ir to nebuvo buvę tuose namuose, kad abu tėvai, klebonas ir Verutė būtų suėję į atskirą kambarį ir dvi valandas užtrukę. O kai praėjo tas laikas, abi moterys pasirodė apsiverkusios.

Tą pačią valanda Verutė atsisveikino su visais namiškiais. Atsisveikino tylėdama, su grauduliu širdyje.

O kai klebonas su Verute išvažiavo pro vartus, motina pasakė:

— Ji daugiau nebegrįš į mūsų namus.

Pasakė ir graudžiai apsiverkė.

Tėvas stovėjo tarpvartėjje, žiūrėjo į nutolstančią dukterį ir kalbėjo:

— Ji neapsibuvo tėvų namuose. Ji daugiau nebegrįš...

* * *

Saulė artinosi į priešpiečius. Ji nebuvo tokia šviesi ir gaivi, kaip tą rytą, kada kėlės iš po sniego maža balta gėlytė. Dabar visa žemė buvo puošnesnė. Visi medžiai, visi krūmai ir žolės tirštai žaliavo, soduose linksmai žydėjo daugiaspalvės gėlės ir skambėjo paukščių giesmės.

Tačiau toje pačioje puošnioje žemėje ir tuo pačiu laiku kaupėsi daug liūdesio ir skausmo, daug sielą slėgiančio nerimo, kurio niekas negalėtų apsakyti.

M. J. SAULAITYTĖ "VIENA SAULĖ DANGUJE"

PR. NAUJOKAITIS

"Viena saulė danguje" yra antrasis Marijos Jurgitos Saulaitytės poezijos rinkinys, išleistas 1971 metais. Poetė debiutavo 1967 m. rinkiniu "Kai mes nutylam". Saulaitytė priklauso jaunajai lietuvių kūrėjų kartai, užaugusiai svetimose žemėse. Tiesa, ta kūrėjų karta nėra gausi, nes ir išeivijos lietuvių bendruomenė yra nedidelė. Dėl to visai suprantamas mūsų džiaugsmas, kai naujas vardas iškyla mūsų literatūros pasaulyje. Bet antra vertus, nyku ir liūdna darosi, kai pažiūri į tų jaunųjų reiškimąsi. Štai po ranka turiu K. Bradūno redaguotą Lietuvių poezijos antologiją, kurios pabaigoje įdėta ir keliolikos jaunųjų mūsų išeivijos poetų eilėraščių: D. Karužaitės, Ž. Bilaišytės, A. Pečiūraitės, R. Bičiūno, E. Juodvalkytės, M. Pakalniškytės, V. Dirdos ir L. Švėgždaitės. Antologija — tai ne atsitiktinis koks laikraštėlis, bet išliekančio turinio knyga. Vadinasi, redaktorius parinko, kas jam atrodė vertinga. O vis dėlto skaitydamas tuos jaunuosius, tik L. Švėgždaitės ir dar šiek tiek E. Juodvalkytės eilėraščiuose gali suvokti, ką autorius norėjo pasakyti, pajunti nuotaiką. O kiti, atrodo, neturi nei ką pasakyti, nei nemoka kaip pasakyti. To nemokėjimo pasakyti, o gal tik tokios dirbtinės manieros, randame ir vyresniųjų R. Vėžio, J. Janavičiaus, A. Veščiūnaitės kūryboje. Net anksčiau stipriai pasireiškusi D. Sadūnaitė žudo poeziją daugtaškių, brūkšnių, perkrautų nutylėjimų tvane.

Kartais jau drįstama teigti, kad dabarties jaunųjų poezijos esmė yra ne išraiškoje, bet užuominose ir nutylėjimuose. Tačiau ir pripažįstant užuominų ir nutylėjimų reikšmę, reikia žinoti, jog autorius pirmiausia turi turėti ką užminti ir ką nutylėti. Jei neturi ką pasakyti, tada nėra nei ką nutylėti, nei ką užminti. Anksčiau paminėti autoriai, atrodo, neturi ką pasakyti, o vis dėlto pretenduoja į poetus. Antra tos vadinamos moderniosios poezijos yda — skurdus žodynas, lietuvių kalbos nepakankamas mokėjimas, linkimas į abstrakčias, nieko nesakančias metaforas, muzikinio elemento eilėraštyje paneigimas. Kai jau atmetamas ir pats laisviausias ritmas, rašoma be skyrybos ženklų, suverčiami nei minties, nei jausmo neišreiškią žodžiai šalia vienas kito — kas tada lieka iš tokio eilėraščio? Nejučiomis ateina noras tokios poezijos menin lygį palyginti su priešaušrio poetais, kaip J. Želvys, V. Ažukalnis, A. Jasevičius, E. Daukša, J. Anusavičius, K. Rimavičius ir kiti, kurių net vardai daugeliui šiandien nežinomi. Jų poezija nebuvo tobula, nes mūsų poezija dar tada neturėjo tobulesnės formos tradicijų. Bet šie poetai turėjo ką pasakyti... Dabartinių pretendentų į poetus nevienas neturi ką pasakyti ir nemoka kaip pasakyti.

Į šalį nukrypusi šio rašinio įžanga turi ryšį su M. J. Saulaitytės poezijos rinkiniu. Mūsų autorės poezija pakyla aukščiau už minėtas poezijos sutemas. Saulaitytė turi ką pasakyti. Jos užuominos ir nutylėjimai nėra tuštuma. Tiesa, ir jos negalėtume pagirti už linkimą į abstrakcijas, į sąvokinę nevaizdingą kalbą, į vaizdo miglotumą. Štai keli tokių vaizdų pavyzdžiai: "Nevaisingi liūnai, susmelkę savyje, ir beprasmiškas alsavimas lietaus..." "Daug kas dingsta ir lieka tik esminiai posūkiai gelmėn..." (74, 75 p.)... "moterų akyse įsiskėlė neužkurtos ugnys, žiemos sušąlęs vanduo" (8 p.)... "Mus skaldo naujus pasaulius slepiąs aptemimas..." (12 p.)... "paženklintas tik tuo, kuo nori būti atpažintas" (14 p.). Gausu keistų ir sunkiai suvokiamų metaforų: "išsipildžiusi žemė", "mūsų alkis... skyla", "akmenimis apželdytuos laukuos", "tegul būna vasara aitri ir guodžianti šiltu slenksčiu nepaveldėtos žemės", "rūgščiam duonos kąsniui prinokinti", "Sode pilnatis. Iki plyšimo. Valanda, kurią laimė nusišypso, yra vidurnaktis, vidurdienis — pusė viso, kas yra", "Prisotintai ramu...", "Ir todėl iš mirusiųjų sapnų atsibunda tik keletas, prisiminusių save ir pirmą netikrumą"... Panašių miglotų ar abstrakčių posakių gana gausu visame rinkinyje. Abstraktumo, sausumo teikia ir nusikalti žodžiai, kaip goža, atlyžys, arba suteikimas žodžiui neįprastinės reikšmės — persotintas, išsipildžiusi. Toki žodžiai niekada neturi konkretaus vaizdo. Kaikur ištisi eilėraščiai pagrįsti mąstymu (Baltuoja miestas, 15 p.). Duonos ir žemės gelmių motyvuose suskamba K. Bradūno aidas. Žinoma, šie motyvai nėra Bradūno išradimas, jam priklauso jų monopolis. Tai stichija, iš kurios gali semtis kiekvienas, lyg iš tekančio ir niekam nepriklausomo šaltinio. Tačiau tų motyvų interpretacijos panašumas jau mažina poeto savaimingumą. Tokiu pat būdu suskamba iš A. Mackaus poezijos — vandens simbolika.

Nors ir yra Saulaitytės poezijoje kaikurių įtakų, ypač tariamo modernizmo dulkių ir drumzlių, tačiau yra joje ir tikros poezijos. Ji turi ką pasakyti, jaučiamas ritmas, frazės muzikalumas. Geriausi tie eilėraščiai, kur poetė leidžia kalbėti emocijai, vidaus šilumai, kur nejauti sauso mąstymo, sąvokiniu žodžių. Toks ištisai yra ciklas "Brolis". Trumpučiai emociniai eilėraščiai, bet jie nuoširdūs, impresionistiškai gilūs, neperkrauti ir neaptamsinti. Štai vienas tokių eilėraščių:

Nusirpo vynuogės.
Šešėlyje ilsėdamies,
Kalbėjome apie vasarą.

MARIJA JURGITA SAULAITYTĖ

Ir saulę.
Ir valandų stebuklą.
Kol vynas pro rankas
tekėjo,
saulėlydžiu pavirtęs.

Tuose paprastuose žodžiuose, nesudėtinguose vaizduose, juntama nuotaika, užburia nuoširdus jausmas. Tik vietoje, "šešėlyje" reikėtų sakyti "pavėsyje" (tokių netiksliai vartojamų žodžių pasitaiko ir kitur). Greta ciklo "Brolis" galima dėti ir tokius nuotaikingus, vaizdžius eilėraščius kaip "Eglė" (27 p.), "Naktis", "Net dabar" (puiki saulės simbolika). Yra gerų ir protautinių, kur prakalbama įtaigiais vaizdais. Štai toks "Sustingus":

Mes sukūrėm keturkampį pasaulį
su keturkampiais namais.
Viskas apskaičiuota,
Viskas pastatyta geometriškai.
Sudėjome rankas.
Mūras trupa ant mūsų galvų,
ir mes keikiame saulę.

Grįžtant prie įžangos pesimistinio vaizdo, reikia džiaugtis, kad M. J. Saulaitytė yra iškilusi žymiai augščiau to vaizdo. Ji teikia ne tik vilčių, bet jau rodosi ir su tikrais dėmesio vertais kūriniais. Palyginus šį rinkinį su "Kai mes nutylam", didesnio skirtumo tarp abiejų rinkinių nepastebime. Linkime, kad jaunoji poetė sektų savo kūrybos viršūnėmis, artėtų į emocinį lauką ir nuotaikos vientisumą, kad vengtų sauso abstraktiškumo, nevaizdžių žodžių, dirbtinių posakių, sunkiai suvokiamų metaforų.

Marija Jurgita Saulaitytė, VIENA SAULĖ DANGUJE. Lyrika. Viršelis — dail. Z. Sodeikienės. Išleido Akademinės Skautijos leidykla "Gaiva", 1971 m., 96 psl. Knygelė labai gražiai išleista, spaudė M. Morkūno spaustuvė.

Į PIETUS NUO PUSIAUJO

AVA SAUDARGIENĖ

Šiuo metu šiaurės pusrutulys pasidengė sniegu, šalčiai sukaustė vandenis, o pas mus, į pietus nuo pusiaujo, prie Ramiojo vandenyno, karšta vasara! Jau seniai prasidėjo maudymosi sezonas. Daugeliui jis niekad ir nesibaigia.

Sydnėjuje yra 36 paplūdimiai, kurie mažesnėm ar didesnėm įlankom įeina į patį miestą. Saulė, vanduo ir smėlis, tai trys elementai su kuriais australai susigyvena nuo kūdikystės. Valandų valandas vandeny mirksta vaikai, jaunuoliai ir seniai, motinos kelių mėnesių kūdikius maudo sūriame vandenyje, tėvai vaikus veda į didžiules bangas ir supažindina su pavojais, kurie slepiasi Pacifiko vandenyje. O tų pavojų tiek daug!

Prieš kelioliką metų populiariame Sydnėjaus paplūdimy Bondi Beach stipri srovė staiga nunešė į gilumą 250 žmonių. Gelbėtojai su lentomis, lynais, guminiais matrasais ir laiveliais šoko jiems į pagalbą. Penki žmonės nuskendo. Kiti buvo grąžinti į krantą. Tas nelaimingas atsitikimas žmonių neatbaidė. Kitą dieną paplūdimy vėl buvo keliolika tūkstančių žmonių.

Prieš trejus metus, mažoje įlankoje, vos kelios pėdos nuo kranto, ryklys užpuolė jauną merginą. Riksmo užaliarmuotas jos sužadėtinis, kuris plaukė kiek toliau nuo jos, veltui stengėsi išplėšti mergaitę iš ryklio nasrų. Ji buvo sudraskyta jo akyse.

Ilgai sydnėjiškiai neužmiršo šio baisaus įvykio. Taip pat neužmiršo prieš porą metų Botany Bay pakrantėje žvejojančio berniuko, kuriam ryklys nukando kojį.

Nežiūrint tų, ir panašių kasmet pasikartojančių nelaimingų atsitikimų, paplūdimiai skamba nerūpestingų plaukikų juoku. Nes ką reiškia pavojai, kai saulė, smėlis ir vanduo šaukia!

Braidžiodami lūžtančiose bangose, laipiodami vandens plaunamom uolom, rankiodami kriaukles iš smėlio, susipažįstame su žuvimis, oktopusais, medūzomis ir koralais, išgirstame pasakojimų apie neramių vandenų baisenybes, kurių nuodai, ar plėšrūs dantys grasina mirtimi.

Daugumas tų pavojingų jūros gyvūnų mėgsta vandenyno gelmes. Tačiau vandens srovės, potvyniai, arba alkis, atneša į pakrantę gyvačių, deginančių medūzų, mėlynbutelių, mirtinai nuodingų akmenžuvių, stingray, barakūdų ir plėšriųjų ryklių.

Ryklys graži, didžiulė žuvis, jėga, vikrumu ir plėšrumu prašoka visus kitus vandenyno plėšikus. Jis nuolatinis pakančių svečias, todėl visų miestų paplūdimiai yra saugomi gyvybės saugotojų, vyrų pasiaukojusių laisvai prisiimtom pareigom, kurie iš patyrimo žino, kad ūkanotomis dienomis, kai jūra rami, kai vanduo tamsus, rykliai plaukia prie krantų į negilius vandenis. Tokiomis dienomis ryklių užpuolimo pavojus yra didžiausias. Tokiomis tai dienomis pakrančiu sargai yra ypatingai budrūs. Esant bet-kokiam įtarimui, jie duoda aliarmą, kuris tai primena bombonešių atskridimą karo metu! Besimaudantieji skubomis bėga į krantą, o sargai motoriniais laiveliais išplaukia į jūrą ir nubaido ryklius.

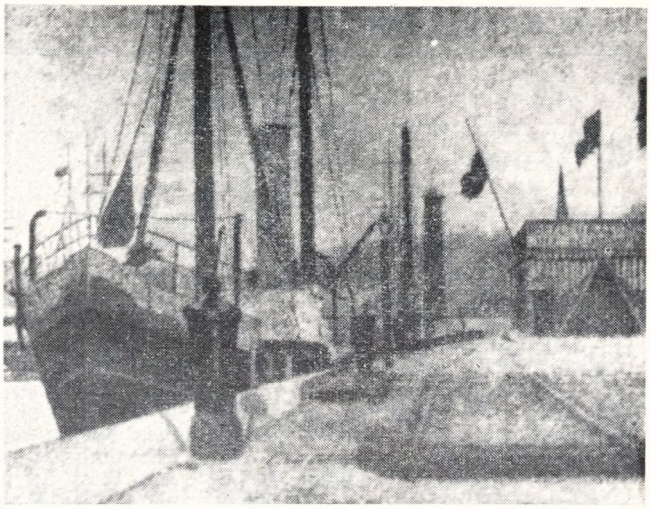

SEURAT

LAIVAI

Tik narsūs, geri plaukikai plaukia toli į ramiai siūbuojantį, tamsų vandenį. Aš mėgstu būti netoli kranto tarp lūžtančių bangų, kitų plaukikų užnugary.

Pakrančių plaukikams, uolų bei plyšių ir užtvankų tyrinėtojams, pavojingiausi yra maži, sunkiai pastebimi nuodingi vandenų gyvūnai. Spalvingumu prisitaikę prie aplinkos, jie guli prisiploję prie dugno, tūno negiliuose akmenų plyšiuose, slepiasi po uolomis, apsiginklavę spygliais ar čiulptuvais, kuriais suleidžia paralyžuojančius, žudančius nuodus savo aukai.

Kaip gumbuotas akmuo, prisiplojus prie smėlio, guli "stonefish". Jos trylika atsikišusių dantų, tai mirtinų nuodų liaukos. "Stingray" panaši į didžiulę, rudą, mėlynais taškais plaštakę, arba vaikų laidomą aitvarą, savo ilgos uodegos gale turi nuodingą geluonį. Laimei, "stingray" mėgsta gilius vandenis.

Būna dienų, kai Sydnėjaus paplūdimiai užplūsta medūzomis. Tai permatomas gyvūnas, — drebučių kamuolys — iš kurio išeina ilgi čiulptuvai. Medūzos prisilietimas nudegina kūną ir palieka sunkiai gyjančias žaizdas.

Kartais šaltos srovės paplūdimius užneša mėlynais, lyg iš plastikos buteliukais, iš kurių tįsta kelių pėdų ilgio mėlyni siūlai. Jie vadinami "bluebotles". Mėlynbutelių siūlai, apsivynoję apie kūną, palieka labai skausmingus, nudegintus ruožus. Kai tų buteliukų užplaukia daug, ir net pakrančių smėlis jais užnešamas, paplūdimiai uždaromi.

Vandens gyvačių ir nuodingų ungurių, ar barakūdų, retai pasitaiko apie Sydnėjų. Bet kuo toliau į šiaurę to jų daugiau.

Turtingiausias vandens gyvūnais yra Didysis Barjierinis rifas, kuris supa šiaurės-rytų Australiją, palikdamas tarp rifo ir žemyno negilius vandenis. Atoslūgio metu čia atsidengia koralų margi kilimai, išpuošti gyvom mėlynom chrizantemom, žaliom aguonom, įvairių spalvų brangakmeniais. raudonais paparčiais. Tas fantastinis gyvų koralų pasaulis kasmet sutraukia tūkstančius turistų.

Turistas, apsiavęs guminiais batais, gali vaikščioti rifais ir žavėtis šiuo stebuklingu pasauliu, atidengtu žmonių akims atoslūgio metu. Taip, galima žiūrėti, tik negalima liesti nuogomis rankomis! Pavojus būti įdurtam, įkąstam, ar nudrėkstam nuodingais spygliais gali baigtis mirtimi.

Šiaurėje užtinkamas vienas iš pavojingiausių vandens gyvūnų, jūros vapsva. Virš šešiasdešimt mirimų iki šiol užregistruota nuo jos įgėlimo.

Jūros vapsva, permatomų drebučių, kumščio didumo vandens gyvis, apsiginklavęs 64 čiulptuvais, kartais siekiančiais 20 pėdų ilgio. Kiekvienas čiulptuvas padengtas tūkstančiais nuodingų spyglių. Vienos vapsvos nuodų pakanka nužudyti kelis suaugusius žmones, tokie jie stiprūs.

Pirmą kartą vapsvos vardas iškilo prieš keliolika metų, kai jaunas berniukas išbėgo šaukdamas iš vandens ir, artimiesiems bejiegiškai žiūrint, krito negyvas. Sekanti žinoma auka buvo jaunas evangelistas, dirbęs tarp aboridžių. Jis kaip ir minėtas berniukas, išbėgęs iš vandens, krito negyvas. Apie jo ranką rado apsivyniojusį vapsvos čiulptuvą.

Jeigu ir būtų šiems stipriems nuodams antiodas, nebūtų laiko jį patiekti nukentėjusiam, tokia staigi būva mirtis.

Sunku pamatyti vapsvą, spindinčią vandens spektro spalvomis. Todėl labiau lankomų paplūdimių apsaugojimui nuo baisios jūrų vapsvos, pajūrio saugotojai, apsirengę nuo kojų iki galvos hermetiškais drabužiais, pereina vandenį su tinklu. Jei bent viena vapsva pakliūva į tinklą, paplūdimys uždaromas ir žmonės įspėjami dėl pavojaus.

Queensland'o "Gold Coast", populiauriausių paplūdimių eilė, panašiai saugojama nuo ryklių. Tik ten tinklai suleidžiami į jūrą šimtą ar daugiau metrų nuo kranto ir paliekami. Tikrinant tinklus, kiekvieną kartą sugaunami vienas ar keli rykliai.

Žūsta plaukikai ryklių sudraskyti, miršta nuo jūros vapsvos, bet mes apsiprate, retai apie tai galvojame. Nuodingi jūros gyvūnai nesulaiko nuo malonumo maudytis sūriame, banguojančiame vandenyne. Nežiūrint visų pavojų, kasdien maudomės mėlynajame Pacifike.

PONIA P. NIXSON

J. A. V. PREZIDENTO ŽMONA PONIA P. NIXON DALYVAVO LIET. TAUT. ŠOKIŲ ŠVENTĖJE ČIKAGOJE. ŠVENTĖ PRAĖJO SU NEPAPRASTAI DIDELIU PASISEKIMU IR BUVO PLAČIAI PAMINĖTA AMERIKIEČIŲ SPAUDOJE IR TELEVIZIJOJE (nuotr. K. Baltrūno)

ŠOKĖJAI (nuotr. V. Noreikos)

• MOTERYS PASAULYJE

SES. M. MARGARITA BAREIKAITĖ

NAUJA N. P. MARIJOS SESERŲ KONGREGACIJAS VADOVĖ

Sesuo *Margarita Bareikaitė* yra išrinkta Nek. Pr. Marijos Seserų Kongregacijos vyriausia vadove.

Gimusi Lietuvoje — Musninkuose, Aukštaitijoje, su tėvais palikusi Lietuvą 1944 m., atvykusi į Vokietiją — Hanau stovyklą ir mokėsi lietuvių gimnazijoje. Priklausė ateitininkų ir skautų organizacijoms.

Atvykusi į J. A. V. 1949 m. rudenį įstojo į Nek. Pr. Marijos seserų Kongregaciją ir studijavo Annhurst College pedagogiką ir specializavosi Toronto universitete vaikų priešmok. auklėjime. 1955 m. buvo paskirta Toronto vaikų darželio vedėja ir vėliau skyriaus vyresniaja. Aktyviai įsijungė į at-kų veiklą. Devynerius metus sėkmingai vadovavo Toronto lietuvių vaikų darželiui ir Toronto lietuvių vaikų namams, kurie buvo pastatyti jos vadovavimo laikotarpyje. Nuo 1963—1971 m. su 2-jų metų pertrauka vadovavo Montrealio Nek. Pr. Marijos seserų skyriui.

14-ka metų išdirbo šeštadieninėse lietuvių mokyklose, padėjo organizuoti bei vadovauti Kanados lietuvių Baltijos stovyklą; 11-ka metų išdirbo įvairiose lietuvių vasaros stovyklose.

1964 — 1966 m. ses. Margarita baigė socialinius mokslus ir teikė socialinę pagalbą lietuvių kolonijose. 1971 m. rudenį buvo paskirta Putnamo centrinio namo vyresniaja iki buvo išrinkta visos Kongregacijos Vyr. Vadove.

IŠKILIOJI LIETUVAITĖ

Neseniai išėjo iš spaudos puošni stamboka 780 puslapių knyga: **"Iškiliosios jaunos JAV moterys".** (Outstanding Young Women of U. S. A.). Joje alfabetine tvarka surašytos biografijos iškiliųjų JAV jaunų moterų. Jų tarpe yra ir viena lietuvaitė: **Dr. Austė Vygantas,** Northwestern Universiteto Čikagoje chemijos profesorė, dirbanti taip pat ir tyrimų srityje. Baigusi Marijos gimnaziją ir Šv. Ksavero Kolegiją Čikagoje, o magistro laipsnį ir doktoratą iš chemijos padarė Urbanos Universitete.

Be tos puošnios knygos, kiekviena į ją įrašytoji gavo ir keturiolikos karatų aukso medalį su inicialais.

Jos vyras med. dr. Mindaugas Vygantas taip pat yra Illinois Universiteto medicinos profesorius. **B. V.**

Jadvyga Mikužienė, su savo austais audiniais ir juostomis dalyvavo Moterų S-gos, 42 k. surengtoje tautodailės ir rankų darbų parodoje, Grand Rapids, Michigan.

Lietuvių dailininkių draugija, dail. V. Balukienės iniciatyva, įsisteigė Čikagoje ir jau turi apie 40 narių. Draugijos tikslas: ruošti parodas, kviesti iš kitų vietovių menininkes, pagelbėti jaunom menininkėm išeiti į viešumą, palaikyti tarpusavyje ryšį ir informaciją, rengti kritikos ir diskusijų susitikimus. Numatoma ruošti taikomosios dailės ir fotografijos parodas. Tikimasi draugiją išvystyti plačiau, kad apimtų kituose miestuose ir kraštuose gyvenančias lietuves menininkes. Linkime sekmės!

Sol. Lilija Šukytė atliks pagrindinį vaidmenį J. S. Yun modernioje operoje "Sim Tjong". Ši opera buvo specialiai parašyta olimpinėm žaidynėm atžymėti, kurios šią vasarą vyksta Muenchene.

Raš. Alės Rūtos apysakos netrukus pasirodys, nes jau yra spausdinamos "Nidos" leidykloje Anglijoje. Taip pat ruošiamasi išleisti poetės **Zentos Teniscnaitės-Hellemans** paruoštą flamandų poezijos rinkinį lietuvių kalba.

Raminta Lampsaitytė studijuoja muziką Berlyne. Šią vasarą dalyvaus tarptautiniame koncerte Stuttgarte.

Mok. Elena Šlekienė (iš k. ketvirtoji), "Sadutės" šokio kūrėja biržiečių tarpe; (dešinėje) prie Biržų gimnazijos (Sadutės legenda — 2 pusl. autorė) **S. Girdauskienė-Vilkauja**

Dail. A. Zubienė, "Moters" žurnalo bendradarbė, metus išgyveno Fiji salose, kur arch. V. Zubas vadovauja valdiškom statybom. Laike atostogų aplankė N. Zelandiją ir Australiją. Žada savo kelionės įspūdžius aprašyti žurnale. Daug laiko praleidžia tapydama ir priklauso vietiniam Art Club. Šį pavasarį įvykusiame Pasific Festival dalyvavo su savo kūriniais. Linkime kūrybinės sekmės!

Dr. E. Jasevičiūtė, gyv. Thunder Bay, Ont., aktyviai reiškiasi lietuviškoje veikloje. Jos iniciatyva kiekvienais metais įrengiamas lietuviškas liaud. meno skyrius, įvairių tautybių rengiamoje parodoje. Taip pat International Friendship Garden yra statoma mūrinė lietuviška kaplytėlė.

Virimo knygą anglų kalba išleido Ses. Kazimierietės Čikagoje. Knygos receptai (660) buvo surinkti seselių ir jų šeimų tarpe. Dalis knygos skirta tik lietuviškiems patiekalams. Knyga turi didelį pasisekimą, nes jau išėjo antra laida ir taip pat baigiama išparduoti (žiūr. — atsiųsta paminėti). Knyga buvo išleista kongregacijos 50 metų jubilėjaus proga ir pavadinta "Jubilee Gems".

A. Saudargienė, "Moters" žurnalo bendradarbė, gyv. Australijoje, išvyko ilgesnėn kelionėn po pasaulį.

Lena Valaitytė, populiarios muzikos dainininkė iš V. Vokietijos su pasisekimu koncertavo Prancūzijoje, Japonijoje ir Amerikoje.

Rašytojo Juozo Kralikausko pagerbimas ir romano "Vaišvilkas" pristatymas Toronte; (viršuje) pagerbimo ir vaišių talkininkai iš k.: A. Genčiuvienė, S. Dervinienė, L. Murauskienė, J. Šarūnas; J. Kralikauskas su savo buvusia mokine N. Kulpavičiene; (apačioje) A. Sungailienė skaito romano ištrauką; iš k. V. Šaltmiras, J. Kralikauskas, V. Kralikauskienė, dr. A. Valadka.

A. a. O. Tercijonienė su dukrelėm Giedre ir Aldona.

A. a. Ona Šimaitė, mirė Paryžiuje 1970 metais. Ilgus metus dirbo bibliotekose, laike karo Vilniuje. Pasižymėjo kaip žydų gelbėtoja; kalinta koncentracijos stovyklose. Izraelio vyriausybė buvo paskyrusi pensiją; po karo gyveno Izraelyje, vėliau Prancūzijoje. Rašė dienoraštį, kurį dabar įsigijo J. A. V. Kento Universitetas, specialių rinkinių skyrius. Dienoraštyje daug aprašoma apie susitikimus su išgelbėtais žydais nu 1953 iki 1970 m.

A. A. ONOS KRIKŠČIŪNIENĖS PAGERBIMAS ČIKAGOJE

Ateitininkų sąjungos vyresniosios giedrininkės, š. m. balandžio mėn. 23 d. Čikagoje suruošė minėjimą - pagerbimą pirmosios Korp! Giedros vėliavos kūmai ir garbės narei a. a. O. Krikščiūnienei

Pagerbimas susidėjo iš 2-jų dalių. Iš ryto 11 val. tėvų jėzuitų koplyčioje buvo atnašautos mišios už velionės sielą. Mišias atnašavo kun. J. Vaišnys, S. J. Per Mišias giedojo Elena Blandytė De Profundis — J. Bertulio.

Tuoj po mišių, Jaunimo Centre, mažojoje salėje, įvyko minėjimas, kurį pradėjo giedrininkių pirmininkė Emilija Paliokienė, paprašydama tėvą J. Vaišnį sukalbėti maldą.

Pirm. E. Paliokienė priminė, kad visuotiniame giedrininkių susirinkime nutarus O. Krikščiūnienę pakelti į garbės nares, buvo skubintasi įteikti jai garbės narės aktą, nes O. Krikščiūnienė sunkiai sirgo. Aktas buvo nuvežtas ligonei keletos giedrininkių į namus. A. a. O. Krikščiūnienė netrukus pasimirė.

Dr. Vanda Sruogienė a. a. O. Krikščiūnienės draugė (net iš studentavimo laikų) vaizdžiai atpasakojo savo paskaitoje a. a. O. Krikščiūnienės gyvenimą, jos charakterį ir jos visuomeninę bei kultūrinę veiklą, surišdama gyvai ir vaizdžiai su atsikuriančios Lietuvos valstybės įvykiais.

Po paskaitos sekė meninė dalis. Muzikas Manigirdas Motekaitis paskambino Chopino gedulo maršą. Solistė Elena Blandytė padainavo "Šauksmą" — B. Budriūno, "Nė žodžio, drauguži" — Čaikovskio, Paulinos ariją iš "Pikų damos" ir liaudies dainą "Rauda" — J. V. Banaičio. A. a. O. Krikščiūnienės dukraitė Daiva Karužaitė padeklamavo savo eilėraštį "Močiutė".

Visų akys krypo į a. a. O. Krikščiūnienės fotografiją pastatytą ant stalo prie gražių baltų chrizantemų. Taip pat dekoratyviai buvo išstatytas jos garbės narės aktas ir korporacijos kepuraitė, juostelė ir maža daili gintarinė sagtis juostelei prisegti.

A. a. O. Krikščiūnienė Lietuvoje buvo Korp! Giedros vėliavos kūma su a. a. dr. Pijum Bielskiu. Čia, Amerikoje, ji įsijungė į giedrininkių eiles, kur savo išsilavinimu ir prityrimu labai daug padėjo "Giedros" veiklai.

Jau 7 metai, kai netekome jos. Mes giedrininkės su pagarba prisimename savo mylimą narę a. a. O. Krikščiūnienę, atidavusią visą savo širdį mūsų korporacijai, mūsų idealui Į kalnus, į viršūnes!

Em. Vilimaitė

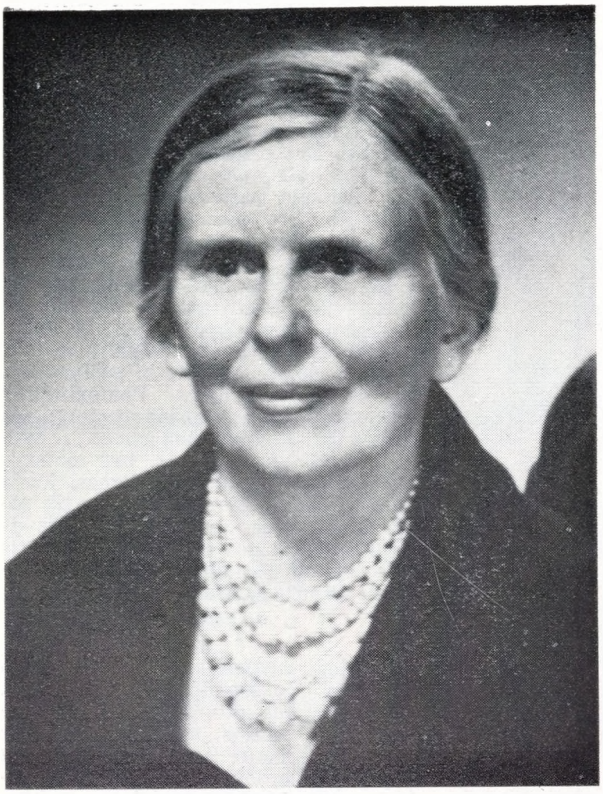

A. A.
ONA
PUTVINSKAITĖ-
TERCIJONIENĖ

A. A. O. PUTVINSKAITĖS-TERCIJONIENĖS ŠVIESIAM ATMINIMUI

Š. m. vasario 7 d. New Yorke mirė Ona Putvinskaitė-Tercijonienė, plačiai žinomų Lietuvos bajorų Putvinskių duktė. Putvinskių šeimos kilnumas, didelis patriotizmas ir demokratiškos idėjos išeina iš jų prosenuolių. Rapolas Putvinskas, 1863 metų sukilėlis, buvo ištremtas į Sibirą, kaip ir jo sūnus Vladas.

Vladas Putvinskis vedė Emilją Gruzdytę, taip pat bajoraitę ir abu žymūs visuomenininkai atidavė visą savo gyvenimą gražioms ir kilnioms savo idėjoms įkūnyti. Tokioje aplinkoje augo visi jų vaikai ir Onutė, gimusi 1899 m. spalio 9 d. kalnuotoje Žemaitijoje, tėvų dideliame dvare. Ji pabaigė Šiaulių gimnaziją, o aukštuosius mokslus išėjo Berlyne, studijuodama vaikų auklėjimo Froebelio sistemą.

Grįžusi į Lietuvą dirbo vaikų darželių ir aikštelių vedėja, inspektore, paskaitininke, kursų organizatore. Būdama daktaro Tercijono žmona ir augindama šeimą, ji nepametė pamilto mažųjų lietuviukų auklėjimo darbo.

Lygiagrečiai O. Tercijonienė buvo kukli šaulė, viena pirmųjų moterų, nuo pat organizavimosi Šaulių Sąjungos centro Kaune, ištikimai eidama savo abiejų tėvų pėdomis.

Išeivijoje velionė taip pat dirbo visuomeninį darbą. Paskutiniuoju laiku, likusi našlė, ji gyveno pas savo dukterį Aldoną Tercijonaitę-Rygelienę. Turėjo sunkią sklerozę. Paliko dar viena duktė Giedrė Kulpavičienė. ir sūnus Vincas.

• Organizacinė veikla

K. M. D-jos Šv. Jono par. skyrius Toronte surengė vaišes, kur buvo surinkta apie 500 dol. Jaunimo Kongresui paremti. Skyrius talkina parapijai ir veikia kultūriniai, skyriui sekmingai vadovauja **T. Sekonienė**

DELHI-TILLSONBURG, ONT.

Prabėgo ilga metų eilė, kaip šioje apylinkėje sėkmingai veikia Delhi L. K. M. dr-jos skyrius. Jis jungia visas, tolokai vienas nuo kitų gyvenančias nares, kurių dauguma yra ūkininkės. Skyrius turi apie 50 narių. Jam vadovauja visų narių renkama valdyba. Valdybos pirmininkė ir visos narės atlieka labai svarbų vaidmenį šioje apylinkėje. Joms tenka didžioji dalis organizacijos darbų, todėl joms priklauso visų pagarba ir dėkingumas.

Anksčiau valdyba buvo renkama vieneriems metams, bet paskutinei valdybai išbuvus beveik 2 metus, nauja valdyba išrinkta taip pat dvejiems metams. 1970 m. ir 1971 m. valdybą sudarė šios narės: S. Steigvilienė (pirmininkė), O. Šiurnienė, M. Rimkienė, Vitkauskienė ir Vindašienė. Ši valdyba pasižymėjo dideliu veiklumu ir draugijos gražiu atstovavimu. Be eilinių darbų, kaip kavos virimo sekmadieniais, minėjimų rengimo, agapių ir t. t., jos suorganizavo sėkmingą naujų metų sutikimą ir tarptautinę moterų maldos dieną savo bažnyčioje, kuri buvo aprašyta vietiniuose laikraščiuose. Šia proga, skaityti paskaitą angliškai, valdyba pakvietė narę V. Garnelienę, kuri taip pat grojo vargonais dalyvėms giedant bendras giesmes. Paskutiniam visuotiniam susirinkimui jos pakvietė gailestingąją seserį — Aldoną Zarembaitę iš Toronto, neseniai grįžusią iš Nigerijos, išdirbusią vietinėje ligoninėje 2 metus. A. Zarembaitė atsivežė daug įdomių skaidrių, kurias parodė ir paaiškino susirinkimo metu. Matyti vaizdai sudomino visas nares. Jos patiekė įvairių klausimų viešniai, kuri mielai visoms atsakinėjo.

Baigiantis susirinkimui valdyba atsistatydino iš pareigų ir ten pat buvo išrinkta nauja pirmininkė J. Žiogienė. Ji pasirinko valdybos nares: J. Augustinavičienę, Ožolienę, Jurenienę, Vyšniauskienę ir Beržinienę. Nauja valdyba, paėmusi valdžią į savo rankas, pasižymėjo dideliu darbštumu. Jos prisidėjo prie 16 Vasario minėjimo ruošimo, dalyvavo tarptautinėje moterų maldos dienoje, turėjo kepsnių išpardavimą ir pietus, papuošė bažnyčią šv. Velykų proga, taip pat verda kavą sekmadieniais ir lanko ligonius.

Skyriaus narės dėkingos buvusiai valdybai už gražų veikimą, o naujai valdybai linki geros sekmės ir neišsenkamų jėgų ateičiai! **B. V.**

K. L. K. Moterų Montrealio skyriaus

susirinkimas įvyko sausio mėn. 23 d. Pirmininkė O. Čečkauskienė pranešė apie valdybos veiklą: sušaukti 4 susirinkimai ir 6 valdybos posėdžiai. Per savo veiklos laikotarpį valdyba nuo 1970 m. lapkričio mėn. surengė dvi metines šventes, kuriose paskaitas skaitė dr. Il. Gražytė ir dr. A. Šidlauskaitė iš Otavos. Suruošta: balius-koncertas su soliste O. Pliuškoniene iš Filadelfijos, išleistuvės p. Zubienei, išsikeliančiai iš Montrealio į Fidži salas ir ses. Margaritai, išvykstančiai iš Montrealio.

Pagerbtas kun. dr. F. Jucevičius šv. Kazimiero parapijoj 10 m. klebonavimo proga. Pasveikintas tėv. Zaremba, SJ., vardinių proga.

Uolios ligonių lankytojos E. Bernotienės nebuvo užmirštas nė vienas ligonis. Minėto baliaus - koncerto meninėj programoj dalyvavo ir poetas H. Nagys. Jis paskaitė savo kūrinių iš naujai išleistos knygos "Broliai balti aitvarai".

Atlikusi savo pareigas senoji valdyba paskyrė dalį savo turėto pelno: Aušros Vartų parapijai — $25. N. P. M. Seserims — $15, Centro valdybai — $15, K. L. B. Montrealio apyl. valdybai — $10. Montrealio ansambliui "Gintaras" — $15. Radio valandėlei — $10 ir žurnalui "Moteris" sukakties proga — $25.

Po visų pranešimų buvo išrinkta nauja valdyba, kuri pasiskirstė pareigomis: pirm. p. J. Baltuonienė, vicepirm. — p. Adomaitienė, sekretorė — p. D. Staškevičienė, iždin. — p. Julė Adamonienė, soc. reikalams — P. V. Bieliūnienė. **M.**

VEDA A. YČIENĖ

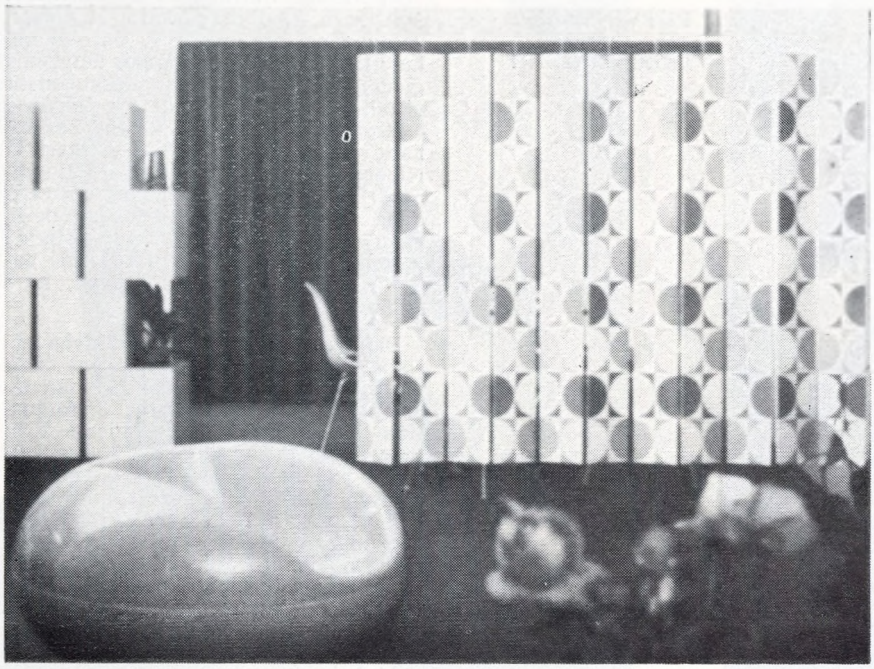

GROŽIS IR SKONIS

Žmogus turi įgimtą troškimą gražinti ir tobulinti savo namus ir gyvenamą aplinką; bet deja, bekurdamas tą geresnį gyvenimą, sukuria daug chaoso ir netvarkos: užterštas oras, upės, dūmuose paskendę miestai, kalnai šiukšlynų, neskoningos rėkiančios reklamos liudija tą žmogaus užterštą aplinką. Niekas nenori būti asmeniškai apkaltintas dėl tos netvarkos, bet ją sukuria tinginystė, toleravimas užterštos aplinkos ir ignoravimas grožio, kuris yra gero skonio išdava. Mes dažnai esame bejėgiai kovoti su aplinka, bet geras skonis yra sinonimas grožio siekimui. Neužtenka grožį pažinti, turime padėti pastangų jį sukurti.

Mūsų individualus skonis yra rezultatas mūsų asmens savybių, mūsų kūrybingumo ir išradingumo. Mes esame glaudžiai surišti su laiku, kuriame gyvename. Daug kam tas faktas yra sunku priimti, nes nenori, kad mados jiems diktuotų. Bet net toks genijus kaip Michelangelo buvo savo perijodo išdava. Siekimas dabartinio gyvenimo stiliaus veda nauju, įdomiu keliu, duoda naujų emocijų ir pergyvenimų. Laimei namų apstatymo stiliai dažnai nesikeičia, namai ir jų apstatymas yra mažiausiai besikeičiantys elementai mūsų gyvenime. Žmogaus sielai yra reikalingos šaknys, namai atatinka tą reikalavimą.

Žiūrėkime į praeitį, jieškodami idėjų savo namų dekoravimui, bet namai turi būti gyvenami, joks objektas neturi būti laikomas namuose tik dėl savo senumo, nes apsikrovę tokiais muziejiniais daiktais, paverčiame namus lyg scena, kurioje niekad nebus vaidinama. Antikai namuose turi būti ne tiktai gražūs, bet ir naudingi. Kai įsigyjame antikus ir apsupame juos naujais, šiandieniniais daiktais — sukuriame tęstinumą ir neatkertame praeities nuo dabarties. Namai, kurie harmoningai sujungia sena ir nauja turi neįkainojamą grožį ir pastovumą.

Mes esame linkę išlaikyti stilių su rūbais, mašinomis, namų apstatymu. Stilių sukuria laikotarpis, kuriame gyvename. Mūsų tikslas yra išsirinkti iš šiandieninio stiliaus, kas geriausiai atitinka mūsų gyvenimo būdui. Dekoratoriai pataria nepasiduoti kraštutinumams, nes namų daiktai tai ne suknelė, kurią galima įkišti į spintą ir užmiršti. Reikia pripažinti, kad geras skonis daugiau kainuoja, nesiskaitant su pinigais yra lengviau sėkmingai dekoruoti. Dekoratoriai siūlo svarbią taisyklę: jei abejojate tarp dviejų objektų, visuomet pasirinkite paprastesnį. Vaizduotė yra labai svarbus dekoravimo elementas. Laimingi, kurie turi tą kūrybinę vaizduotę, nes jų pasirinkti objektai sukelia pasigėrėjimą, kartais net pavydą. Skonį galima išlavinti. Jį gauname iš gerų knygų, žurnalų, dekoravimo studijų, meno galerijų ir t. t. Turime išmokti stebėti ir pasinaudoti kas mums reikalinga. Pamėginkime būti nuoširdūs savo dekoravimu, nes namai reflektuoja mūsų asmenį ir skonį. Vyrai stato namus, bet moterys kuria namų nuotaiką. Namas, kuris nėra jaukus ir gyvenamas, yra tik pastatas be sielos. Savęs analizė, savęs tobulinimas padės surasti tas magiškas dekoravimo paslaptis, kurios padaro mūsų namus jaukiais.

* ☆ *

Naujos Afrikos valstybės išleido įstatymą ir uždraudė iš krašto išvežti archeologinius, etnografinius ir meno objektus. Panašūs įstatymai veikia ir Pietų Amerikoje. Amžių bėgyje daug neįkainojamų lobių buvo išvežta į platų pasaulį. Afrikoje mažai kas ir liko, nes daug sunyko dėl netikusio klimato ir nepatvarios medžiagos. Paskutiniu laiku retesnių afrikietiškų maskių ar medžio skulptūrų kainos yra labai pakilusios. Kita padėtis yra Pietų Amerikoje, kur dar daug architektūrinių meno vertybių guli po žeme. Valdžia sistematingai nieko nekasinėja, todėl yra puikios galimybės pasireikšti įvairiems mėgėjams, kurie aprūpina muzėjus ir privačius kolekcijonierius.

• Šeimininkių kampelis

VEDA L. MURAUSKIENĖ

Spurgos

2 kiaušiniai,
¾ puoduko cukraus,
¾ puoduko rūgščios grietinės,
¼ puoduko rugštaus pieno,
½ šaukštelio vanilės,
3 puodukai miltų,
1 šaukštelis "cream of tartar",
1 šaukštelis kepimo sodos (baking soda),
1 šaukštelis druskos,
¼ šaukštelio cinamono miltelių,
⅛ šaukštelio muškato riešuto (nutmeg),
⅛ šaukštelio "ginger", riebalų.

Išplakti kiaušinius, sudėti cukrų ir dar paplakti. Persijoti miltus su sausais produktais ir maišyti pakaitomis su grietine, pienu ir vanile.

Riebalus įkaitinti iki 325—345 l. Masę dėti su šaukštu į karštus riebalus ir virti 3—5 minutes (4 tuzinai spurgų).

Sukti blyneliai su uogiene

1 šaukštas brandy,
1 puodukas aprikosų, persikų ar braškių uogienės,
1 puodukas miltų,
⅛ šaukštelio druskos,
2 šaukštai cukraus,
1 puodukas pieno,
2 kiaušiniai,
Ištirpinto sviesto,
1 pk. vanilės cukraus.

Brandy įmaišyti į uogienę ir padėti nuošaliai. Inde sumaišyti miltus, druską, cukrų, sudėti pieną, kiaušinius ir išplakti, kad masė būtų lygi; įdėti šaukštą ištirpinto sviesto.

Užkaitinti 7—8 inčų keptuvę, patepti išleistu sviestu. Plonai paskleisti masę, kad padengtų dugną. Apkepti, apverčiant, abi puses. Iškeptus blynelius laikyti šiltai. Baigus, patepti kiekvieną blynelį plonai uogiene, susukti ir apiberti vanilės cukrum. Dėti į krosnį ir iš viršaus apkepinti. Duoti šiltus.

Žalios pupelės su migdolais

½ svaro šviežių žaliųjų pupelių,
1 pakelis pjaustytų migdolų;
1 šaukštas sviesto.

Nuplauti pupeles ir supjaustyti išilgai, kasnio didumo; virti pasūdytame vandenyje apie 55 minutes. Sviestą išleisti keptuvėje ir sudėti migdolus. Apkepinti, kad gražiai paruduotų. Nusunkti pupeles ir užpilti apkepintais migdolais.

Morkos su sirupu

1 šaukštas aliejaus,
2 šaukštai sviesto,
2-8 morkos, perpjautos išilgai pusiau ar į keturias dalis,
2 šaukštai verdančio vandens,
½ šaukštelio druskos,
2 šaukštai sirupo.

Pakaitintį aliejų ir sviestą sunkioje keptuvėje (turinčiai dangtį). Sudėti morkas ir maišant ant kaitrios ugnies porą minučių pakepinti, kol pradės blizgėti ir pašviesės spalva.

Užpilti verdantį vandenį, druską ir sirupą. Uždengti ir ant lengvos ugnies palaikyti 7—10 minučių. Per tą laiką vanduo turėtų būti išgaravęs, jeigu dar perdaug skysčio, tai palaikyti porą minučių ant karštesnės ugnies nudengus.

Marinuotas viščiukas

½ puoduko alyvų aliejaus,
½ puoduko balto vyno,
¼ puoduko medaus,
¼ puoduko balto acto,
2 šaukšteliai česnako druskos,

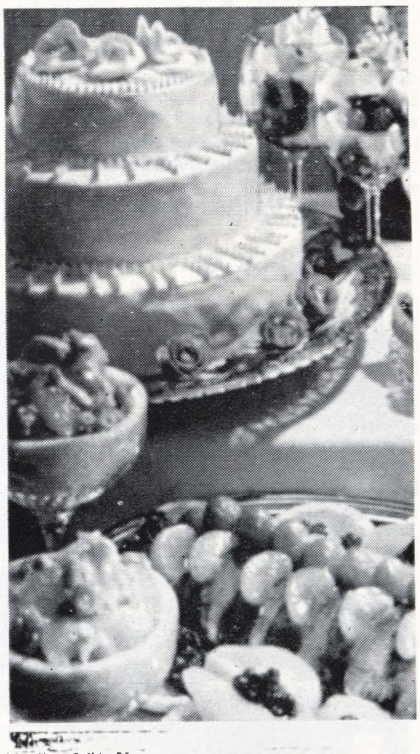

½ šaukštelio oregano,
2 maži viščiukai, perpjauti pusiau,
1 citrina, plonom riekutėm pjaustyta,
1 apelsinas, plonai pjaustytas,

Padaryti marinatą iš aliejaus, vyno, acto, medaus ir prieskonių. Sudėti viščiuką į stiklinį indą ir užpilti marinatu. Palaikyti šaldytuve per naktį. Prieš kapent leisti atšilti kambario temperatūroje.

Kepti ant "barbecue grill" nuolat laistant marinatu ir apverčiant. Kepti apie 45 minutes ar kol iškeps. Prieš baigiant kepti uždėti citrinos ir apelsino riekutes, palaikyti šiltai, kad riekutės sušiltų.

Braškių saldusis

1 kvorta šviežių braškių,
¾ puouko cukraus, konjako,

Braškes nuplauti ir supjaustyti. Sudėti į indą ir apiberti cukrum. Leisti pastovėti 30 min. Paimti sidabrinio popierio (foil) šešis ketvirtainius gabalus. Į kiekvieną, lygiom padalinant, sudėti braškes ir užpilti po du šaukštus konjako. Gerai užspausti kraštus, kad neišbėgtų. Kepti ant "barbecue grill" apie 7—8 minutes; duoti šiltas su ledais ar plakta grietinėle.

Yum-Yums bananai

Nupjauti bananų galus ir perpjauti išilgai iki apatinės odos. Atsargai pradaryti ir įberti rudo cukraus. Uždarius suvynioti į sidabrinį papierį (foil) ir kepti ant "barbecue grill" apie 15 minučių. Duoti šiltus.

Kepti saldūs sumuštiniai

Baltos duonos riekutes aptepti abrikosų ar persikų uogiene, apiberti tarkuotu "coconut" ir šokolado skiedrelėmis. Suvožti. Susukti į sidabrinį popierį (foil) paliekant galus atvirus (išeiti garui). Kapti ant "barbecue grill", kol šokoladas ištirps.

Limonadas

1½ puoduko citrinos sunkos,
3 puodukai cukraus sirupo, sutrintų ledų, vandens.

Cukraus sirupą padaryti iš 2 puodukų vandens ir 2 puodukų cukraus. Užvirti vandenį ir cukrų kartu. Pavirinti 5 minutes, maišant, kol cukrus ištirps. Supilti į indą ir atšaldyti (apie 3 puodukai sirupo).

Citrinos sunką sumaišyti su cukraus sirupu. Įpilti į kiekvieną stiklą po ¼ puoduko. Pripildyti stiklus su ledais ir vandeniu. Papuošimui įmesti po mėtos lapelį ir vyšnią.

Eggnog

1 kiaušinis,
1 šaukštas cukraus,
žiupnelis druskos,
¼ puoduko pieno,
¼ šaukštelio vanilės,
žiupsnelis muškato riešuto (nutmeg).

Išplakti kiaušinį su cukrum ir druska. Dadėti pieną vanilę ir gerai išmaišyti. Duoti aukštesniame atšaldytame stikle apiberiant trupučiu muškato riešuto.

Penkiasluogsnis tortas

4 kiaukšinio tryniai,
½ puoduko cukraus,
½ šaukštelio vanilės,
½ puoduko miltų,
4 kiaušinio baltymai (išplakti iki standžios putos). Kartu plakti kiaušinio trynius, cukrų ir vanilę kol masė bus lengva, tada įplakti miltus ir palengva maišant sudėti kiaušinio plaktus baltymus. Masę supilti į dvi riebalais išteptas ir pabarstytas miltais formas. Kepti prie 350 l. apie 35 minutes. Kol pyragas keps, paruošti kitus 2 sluogsnius tortui.

4 kiaušinio tryniai,
½ puoduko cukraus,
½ puoduko miltų,
½ puoduko tarkuoto šokolado,
4 kiaušinių gerai išplakti baltymai

Plakti kiaušinio trynius su cukrum, kol masė bus lengva; pridėti miltus, šokoladą ir gerai išmaišyti. Išplaktus kiaušinio baltymus ir masę sudėti į dvi formas, kaip ir pirmuosius du sluogsnius.

Penktasis sluogsnis:
3 kiaušinio tryniai,
½ puoduko cukraus,
1 puodukas maltų riešut6 (walnuts),
2 šaukštai sausų duonos trupinių,
3 kiaušinių gerai išplakti baltymai,

Kiaušinio trynius išplakti su cukrum kol masė pasidarys lengva. Sudėti maltus riešutus ir duonos trupinius; gerai išmaišyti. Įmaišyti kiaušinio išplaktus baltymus. Masę pilti į formą pateptą riebalais ir pabarstyta duonos trupiniais. Kepti prie 350 l. apie 35 minutes.

Pertepimas:
3 kiaušiniai,
3 šaukštai cukraus,
¼ puoduko stiprios kavos,
1 puodukas maltų riešutų (valnuts),
½ svaro sviesto.

Sviestą trinti, kol masė bus grietinės pavidalo. Dvigubame puode (apatiniame verdantis vanduo) sudėti kiaušinius, cukrų ir kavą. Virti nuolatos maišant, kol masė sutirštės. Nuėmus nuo ugnies dadėti maltus riešutus; puodą įstatyti į šaltą vandenį; maišyti kol masė atvės. Sudėti ištrintą sviestą ir išmaišyti, kad masė būtų lygi.

Šia mase sutepti iškeptus sluogsnius.

Aptepimas - glajus:
5 šaukštai vandens,
1 puodukas balto cukraus,
2 apelsinų sunka,
3 šaukštai cukraus pudros,
1 kiaušinio baltymas.

Vandenį virti su cukrum, kol padės tirštėti. Dadėti apelsinų sunką ir dar pavirti apie 5 minutes. Leisti atvėsti.

Kiaušinio baltymą išplakti su cukraus pudra iki standžios putos, viską sukėti į atvėsusią masę ir dar paplakti apie 5 minutes. Jeigu glajus per skystas padėti truputį cukraus pudros. Apkepti viršų ir šonus torto glajui dar esant šiltam. Puošti vaisiais ar spalvotais saldainiukais.

RYŽIŲ APKEPAS

Ryžių apkepas

Sunkiame metalo inde (casserolle) patroškinti du smulkiai pjaustytus svogūnus ir 2 št. sviesto; sudėti 2 puodukus ryžių ir vėl patroškinti ant labai lengvos ugnies. Supilti du puodukus pasūdyto verdančio vandens ar bulijono ir gerai išmaišyti, troškinti 20 minučių.

Supjaustyti 1 saliero galvą, 1 sv. kumpio smulkiais šmoteliais ir lengvai pakepti; išplakti 1 kiaušinį; sutarkuoti 3 oz. sūrio; viską sumaišyti su ryžiais ir palaikyti vidutinio karščio krasnyje, kad gražiai apkeptų. Papuošti petrašolėm. Prie ryžių apkepo paduoti salotas arba įdarytus pamidorus: agurką supjaustyti riekelėm, pasūdyti, pabarstyti krapais ir palaikyti; pamidoruose padaryti po tris ar keturis įpjovimus į kuriuos įkišti po vieną agurko riekelę.

• Atsiųsta paminėti

Vaišvilkas — Juozas Kralikauskas; Lietuviškos Knygos Klubo leidinys — 1971 m., istorinis romanas, trečia serijinė knyga (Titnago Ugnis — 1962 m. ir Mindaugo nužudymas 1964 m.); 234 pusl.; kaina — 4,.50 dol.

"Trys J. Kralikausko romanai, nors surišti istorinių įvykių, kiekvienas turi gana savitą sukirpimą, savitus akcentus ir savitą įvykių įtampos lauką" K. Bradūnas.

Ilgiuosi Tavęs — Antanas Skirka; pasakojimų ir legendų rinkinys — išleido Žemaičių Knygos mėgėjų ratelis Gintaras Nr. 3, Australijoje; aplanką piešė inž. A. Jakštas; tiražas 750 egz.; kaina — 3 dol.; 176 pusl.

Viena Saulė Danguje — Marija Jurgita Saulaitytė; eilėraščių rinkinys; 94 pusl.; dailininkė — Zita Sodeikienė; išleido Akademinės Skautijos Leidykla Gaiva.

200,000,000 and Lithuania — Algirdas Gustaitis; informacinis leidinys anglų kalba; išleido L. B. Los Angeles skyr. jaunimo sekcija.

Lietuvių Dienos — mėnesinis iliustruotas lietuvių-anglų kalbomis lietuvių kultūros ir visuomeninio gyvenimo žurnalas; vyr. redaktorius — Bern. Brazdžionis; leidėjas — A. Skirius; adresas — 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029, USA.; prenumerata metams — $8.

Skautija — Lietuvių Skautų sąjungos vadovybės biuletenis; redaguoja redakcinis kolektyvas: A. Saulaitis, R. Gudaitienė, Č. Kiliulis; administracijos adresas: K. Šimėnas, 45 Alban St., Dorchester, Mass. 02124, U.S.A.

Krivūlė — Vak. Europos Lietuvių Sielovados leidinys; red. kun. P. Celiešius; 8939 Bad Woerishofen, Kirchenstrasse 5, W. Germany; vieno nr. kaina — 0.35 dol.

Eglutė — iliustruotas vaikų žurnalas; redaguoja ir leidžia N. P. M. Seserys, Putname; išeina kas mėnesį, metinė prenumerata $5; adresas: Eglutė — Immaculate Cenception Convent, Putnam, Conn. U. S. A. 06260.

Ateitis — Moksleivių Ateitininkų Sąjungos Leidinys; red. kolektyvas; red. adresas: 7121 South Francisco Ave., Chicago, Ill. 60629, U. S. A., prenumerata 7 dol. metams (10 numerių).

Museum Review — Balzeko Lietuvių Kultūros Muzėjaus Čikagoje Biuletenis.

Vinco Mykolaičio - Putino laiškai Australijon — sesei Magdalenai Slavėnienei ir jos šeimai, 1957 — 1967; 72 pusl., iliustruota šeimos fotografijomis; redagavo J. Janavičius; Australijos L. B. Canberros ap. leidinys; tiražas: 500 egz.

Įdomus, gražiai paruoštas leidinys. Žvilgsnis į Putiną, kaip žmogų kasdieninių rūpesčių ir pragiedrulių fone.

Šaltinis—tikybinės ir tautinės minties iliustruotas žurnalas; leidžia Šv. Kazimiedo S-ga ir T. T. Marijonai; redaktorius — kun. J. Matulis, M.I.C.; adresas — 16, Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England; prenumerata metams — 1.20 sv. (3 dol.)

Moterų Dirva — L. R. K. Moterų Sąjungos leidinys; redaktorė — Mrs. Dale Murray; adresas — 3005 N. 124 St., Brookfield, WI, 53005, U. S. A., prenumerata metams — $2.50 Amerikoje, kitur — $3.

Pasaulio Lietuvis — Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos leidinys; redaktorius — Stasys Barzdukas; adresas — 18308 Hiler Ave., Cleveland, Ohio 44119, U. S. A.; prenumerata metams — $2.

Liet. Kat. Moterų Organizacijų Pasaulinės Sąjungos Žinios — Adresas: LKMOPS žinios, c/o Mrs. A. Radzivanas, 84—16 110th St. Richmond Hill, N.Y. 11418.

Švietimo Gairės — lietuviškojo ugdymo žurnalas; leidžia — ALB Švietimo Taryba; vyr. redaktorius — Petras Maldeikis; adresas — 7031 So. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629, U. S. A.; prenumerata metams — $2.

Laiškai Lietuviams — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Dalia Aleknienė, Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Virgilijus Kaulius, S.J., Algimantas Kezys, S.J., Marija Smilgaitė, Nijolė Užubalienė

Šv. Pranciškaus Varpelis — mėnesinis religinio - patriotinio turinio laikraštis; leidžia T. T. Pranciškonai; redaktorius — T. V. Gidžiūnas, O.F.M.; administratorius — T. S. Rapolas, O.F.M.; metinė prenumerata — 3 dol.; adresas: Franciscan Fathers, Kennebunkport, Me. U.S.A. 04046.

Lietuvis žurnalistas — Lietuvių Žurnalistų Sąjungos neperiodinis leidinys; redaguoja — V. Kasniūnas ir redakcinis kolektyvas; adresas—3754 West 70th Place, Chicago, Ill. U. S. A. 60629.

Lietuva graži tėvynė — Balė Vaivorytė; eiliuota knygelė vaikams; iliustratorius — J. Tričys; 42 pusl., kaina — 4 dol.; Jaunimo Bibliotekos Leidinys, R. N. 28; Jaunimo Biblioteca, Lituani Don Bosco, Via Colonna 2, 00044 Frascati—Roma, Italy.

Laužai ir Kibirkštėlės—O. B. Audronė, (Ona Tamulevičiūtė-Balčiūnienė); dailininkai — A. Bartytė, P. Osmolskis; iliustruota eilėraščių knygelė vaikams; 98 pusl.; kaina nepažymėta; spausdino — Immaculata Press, Putnam, Conn. U. S. A. 06260.

Amžinasis Lietuvis—Vytautas Alantas; pirmoji knyga — romanas; Nidos Knygų Klubo leidinys Nr. 84, 1972; spausdino — Nida Press, 1 Ladbroke Gardens, London, W. 11, St. Britain; 412 pusl.; kaina — $4.50.

Milžinų Rungtynėse — Mykolas Vaitkus; Atsiminimai 1940 — 1944 VIII tomas; 196 pusl. Kaina — $3; Nidos Knygų Klubo leidinys Nr. 86. 1972; spausdino — Nida Press, 2 Ladbroke Gardens, London, W. 11 2 PU, St. Britain.

Jei tu paliesi mane — Eglė Juodvalkytė; eilėraščių rinkinys; Pedagoginio Lituanistikos Instituto leidinys; 40 pusl., kaina nepažymėta; redagavo — A. Dundulis; mecenatas — ČALM 1972 m. abiturientai.

Jubilee Gems — anglų kalba virimo knyga; išleido Seserų Kazimierieičių Kongregacija Čikagoje; surinkta 660 receptų; knyga įrišta plastikiniuose apdaruose ir lengvai vartoma. Puiki dovana jaunom šeimininkėm. Užsakyti sekančiu adresu: **Sisters of St. Casimir Auxiliary 2601 W. Marqutte Rd. Chicago, Ill. U. S. A. 60629. Kaina $3.50** (už persiuntimą 25 ct.).

* * *

GARBĖS PRENUMERATOS:

Baurienė K., Los Angeles, Calif., Dulskienė A., Brockton, Mass., Jusienė O., Worcester, Mass., Krikščiokaitienė L., W. Hartford, Conn., Lenkauskienė M., Cleveland, Ohio, Mikonienė M., Cleveland, Ohio, Mikšienė J. Worcester, Conn., Sidrienė G., Streator, Ill., Viskantienė D., Cumberland, B. C.

ŽURNALUI AUKOJO:

$5.00 — Jankauskienė L., Mountainside, N. J., Modestavičienė F., Cleveland, Ohio, Slavėnienė M., Auburn, Australia, Spykers A., Guildford, Australia.

$3.00 — Griggs V., Calgary, Alberta, Simonaitienė B., Detroit, Mich.,

$2.00 — Augienė D., Chicago, Ill, Blynienė E., Los Angeles, Calif., Čiunkienė B., Warren, Mich., Jelionienė S., Chicago, Ill., Kudukienė O., London, Ont., Nemickienė E., Highland, Ind., Ramanauskienė A., Toronto, Ont., Rimkienė M., Vittoria, Ont., Rutenienė V., Merrick, N. Y., Šviežikienė E., Val Caron, Ont.

$1.00—Butkienė B., Mountain Park, Calif., Čekavičienė S., Brooklyn, N.Y., Klevienė S., Richmond Hill. N. Y., Pakštienė A., Niantis, Conn., Petkevičienė S., Mount Hope, Ont., Vazalinskienė I., LaSalle, P. Que., Žilvytienė A., Mount Hope, Ont.

• Laiškai

Jūsų žurnalas vis gražėja; ir turinys įvairus, rimto svorio straipsniai, geros iliustracijos. Kai kiti laikraščiai jau siaurėja, Jūs gerai laikotės, tai malonus, džiuginantis jausmas.

Linkiu sekmingų metų!

P. Orintaitė